Openbare Leeszaal en Boekerij

ORANJESTAD, ARUBA

NA.E H90

Verzoeke dit boek terug te bezorgen op of vóór de het laatst hieronder gestempelde datum. Bij latere terugbezorging moet boete worden betaald.

15-7-'74		
17 MAART 1981		

A.D. 9097

uit: Bijdragen Taal-, Land-, en Volkenkunde, deel 83, afl. 4.

CURAÇAO IN 1817.

MEDEGEDEELD DOOR DR. J. DE HULLU.

Op den 31sten October 1815, ruim een jaar nadat Engeland onze voormalige koloniën in West-Indië — met uitzondering van Demerary, Essequebo en Berbice — bij het tractaat van 13 Augustus 1814 aan Nederland had teruggegeven, ging er van den Directeur-Generaal voor de zaken van koophandel en koloniën aan de vertegenwoordigers van het Koninklijk gezag aldaar eene aanschrijving uit, waarbij zij werden uitgenoodigd een aantal statistieke vragen te beantwoorden betreffende de aan hun bestier toebetrouwde gewesten. Ter voldoening aan dezen last diende de Vice-Admiraal A. Kikkert, Gouverneur Generaal van Curaçao en Onderhoorigheden, den 2den Juli 1817 een verslag in, dat den algemeenen toestand van dit eiland op genoemd tijdstip tot in de kleinste bijzonderheden weergeeft.

Dat verslag is in menig opzicht belangrijk, doch bleef tot heden in de archieven begraven. Het vinde dus hier een plaats; waar zulks blijkbaar zonder schade kan geschieden, is het hier en daar bekort.

I. Natuurlijke toestand.

Gelegenheid. (Volgt eene opgave van de aardrijkskundige ligging).

Politieke verdeeling. Het eiland is onder het laatste Engelsche bestuur verdeeld geweest in vier divisiën, namelijk Oost-, West-, Middel en Stadsdivisie, de Oost- en Westdivisie ieder in drie districten, de Middeldivisie in twee districten en de Stadsdivisie in vier districten, bestaande in de Willemstad, Overzijde der haven, Pietermaass en Scharlo. Na de inbezitneming deszelven op den 4 Maart 1816 is de Stadsdivisie vervallen door eene nieuwe verdeeling, welke heeft plaats gehad blijkens de publicatie van den 16 Maart 1816 hierbijgevoegd n°. 1. [1]

[1] Het scheen niet noodig deze publicatie hier op te nemen.

G e s t e l d h e i d. Het eiland is over het algemeen zeer bergachtig (volgt een opgave van de namen van de bergen)... Eigenlijke vlaktens zijn hier niet, valeijen, tenzij men daar onder verstaat die kleine laagtens, welke door de afscheiding of tusschenwijdten van naburige bergen veroorzaakt worden, zijn hier en daar aanwezig, en men gebruikt dezelve 't meest wanneer de gronden in dezelve goed zijn tot beplanting van mais etc., doordien het water door de regen gevallen aldaar verzamelt en de aarde langer vochtig blijft dan elders.

W a t e r e n. Geen eigenlijke zoete stromende wateren zijn hier voorhanden dan op [de] plantagiën genaamd St. Pedro en Hato, noordwestwaards van de Willemstad gelegen. Voor het overige is hier alles regenwater en dat wat men bekomt door het graven van putten. Baaijen en ankerplaatsen zijn hier genoegzaam, deze zijn (volgt een opgave van de havens en baaien).

De binnenwateren hebben tevens zulk eene ongeregelde gedaante dat derzelver uitgestrektheid niet dan zeer onnaauwkeurig is te bepalen, doch met een opslag van het oog kunnen dezelve nagegaan worden in de verzondene kaart.

K a a r t e n. Van ieder eiland is een landkaart reeds overgezonden.

V r u c h t b a a r h e i d v a n d e n g r o n d. De vruchtbaarheid van 't eiland is over het algemeen niet groot en hangt alleenlijk af van de meerdere of mindere hoeveelheid regens, want de grond is op zichzelven droog en van eenen gruis-, zand- en kleiachtigen aard, wordende niet dan met zeer veel moeite door mesten als anderszints tot een zekeren trap van vruchtbaarheid gebragt.

Men vindt echter op sommige plantagiën, welke van laag land voorzien zijn, wel eenige kleine zeer vruchtbare strooken lands, die meestendeels tot den aankweek van vruchtboomen enz., waarvan men in 't vervolg spreken zal, gebruikt worden.

Woeste en ongecultiveerde landerijen worden op de meeste plantagiën en vooral op de algemeene weide gevonden. Derzelver gronden zijn gedeeltelijk klipachtig en leveren slechts lage, nietsbeduidende kreupelboschjes op. Gedeeltelijk zijn zij geheel onvruchtbaar en schraal en kunnen zelfs in den regentijd geen gras voortbrengen.

Dan vindt men ook nog landerijen op de plantagiën, welke noodzakelijk onbebouwd blijven liggen teneinde door den aan-

groei van struiken en heesters weder gemest en vruchtbaar te worden. Deze landerijen worden om het derde of vierde jaar weder opengekapt, beploegd en beplant en vervangen op dusdanige wijze de anderen gronden die, door eene drie- of vierjarige bebouwing uitgeput en schraal geworden, ook weder braak moeten liggen. Derzelver grootte is niet te bepalen verschillende die jaarlijks naar gelang der bevolking.

De onbebouwde landen op de algemeene weide behooren aan den Koning, en die op de onderscheidene plantagiën zijn het eigendom der planters.

Klimaat. Gewoonlijk begint de regentijd in 't laatst van de maand September of in 't begin van October en eindigt in 't laatst van Januarij doch dit is zoo ongeregeld, dat er zeer dikwijls gedurende dezen tijd vier ja zes weken achtereenvolgende droogte tusschen beide komt, hetgeen de zoo menigvuldige slechte jaren of mislukte oogsten tewegebrengt.

Het gebeurt ook somtijds dat de regentijd met de maand Augustus begint en tamelijk wel blijft aanhouden tot in 't laatste van Januarij. Deze zijn dan gewoonlijk de vruchtbaarste jaren voor 't eiland.

Men heeft ook dikwijls genoeg voorbeelden gehad dat het het gantsche jaar door niet zoo veel regende als toereikende was tot den landbouw, ja zelfs heeft men hier twaalf tot achtien maanden aanhoudende droogte ondervonden, waardoor de planters niet alleen geheel buiten staat aan werkzaamheid gesteld wierden, maar hierbij nog alle hunne beestialen verloren en door het dikwijls herhaald en mislukt planten zelfs geheel uit het plantzaad geraakten, hetwelk zij voor het volgende jaar uit de naburige eilanden moesten ontbieden. Hoewel zoodanige jaren niet zeer gemeen zijn hebben wij echter in de laatste twintig jaren tweemaal dat ongeluk beleefd, hetgeen veel planters als 't ware geheel geruineerd heeft doordien zij, den interest hunner hypotheekhouders niet kunnende betalen, verpligt waren hunne plantagiën met zwaar verlies te verkoopen, daar geene drie achtereenvolgende vruchtbare jaren, die hier ook zeer zeldzaam zijn, in staat waren de geledene schade te vergoeden.

Volgens de algemeene berekening, gegrond op eene dertigjarige ondervinding, schat men in de vijf jaren niet meer dan twee vruchtbare, zijnde de drie overigen of slegte of naauwelijks zooveel opbrengende als toereikende is tot onderhoud der slaven.

Oude planters willen zeggen dat het eiland in vroeger tijd veel vruchtbaarder was, dat het toen meer regende en men weinig of niet van slechte jaren wist, waarschijnlijk omdat hetzelve toen minder bebouwd zijnde meer bosschen had, die door de aantrekkingskracht van het hoog geboomte het schielijk overdrijven der wolken verhinderen en het ongelijk nederstorten der regens min of meer beletteden.

Men heeft hier weinige hooge bergen. De St. Christoffel en de twee Tafelbergen zijn de voornaamste en die zijn niet genoegzaam om dat gebrek te vergoeden, vandaar dat men soms in de stad zwâre regens heeft en in het land niet of omgekeerd, zoo ook soms op eenige plantagiën en op de anderen niet, naarmate de rigting der voortgestuwde wolken.

Aangaande de luchtsgesteldheid dient dat, ondanks het eiland slechts 12° 10′ à 15′ benoorden den Evenaar ligt en de zon dus bijna altoos hare verzengende stralen loodregt op hetzelve werpt, de hitte echter verdraaglijk is en het luchtgestel tevens zoo gezond dat men het als het gezondste der West-Indische eilanden met regt kan beschouwen. De reden hiervan ligt denkelijk in de hooge bergachtige ligging van het eiland; en juist datgene wat hetzelve onvruchtbaar maakt, het gebrek van hoog geboomte, poelen, beeken en moerassige savanes, weert tevens de schadelijke uitwazeming van verderfelijke dampen, die elders als Jamaica, St. Domingo, Portorico en andere eilanden zeer nadeelig zijn, meerendeels af. Buitendien waait een verfrisschende wind doorgaans over het eiland en verdrijft het weinige schadelijke dat er mogt zijn.

De winden zijn hier meest oostelijk, soms met eene noordelijke of zuidelijke afwijking van zes à zeven streken, evenwel bij regentijd is dikwijls de wind of noordwest, west of zuidwest. In dezen tijd ontstaan er somtijds koortsen, die dan ook gevaarlijk zijn vooral als deze winden lang aanhouden.

Uit gebrek aan werktuigen kan men geene naauwkeurige waarnemingen omtrent 't luchtgestel doen; echter kan men bij gewoone proeven opmaken dat de lucht hier zeer fijn met koolzure en zeezoutzure deelen opgevuld is, waardoor 't staal en ijzer hier ligtelijk verroest, het koper dof wordt, ondanks alle genomene voorzorgen. Zoo ook heeft het vuur waarschijnelijk om dezelfde reden hier weinig kragt, de ontbrandbaarste dingen kan men niet dan met moeite aanhouden, en schoon de

negers vrij onvoorzichtig met hetzelve te werk gaan ontstaat er zeer zelden brand.

II INWOONDERS.

Hoe groot is de bevolking? Deeze vraag is reeds beantwoord met de staaten, die overgezonden zijn. [1]

Bezigheden. Deze vraag is met den staat onder n°. 2 zo exact mogelijk beantwoord. [2]

Het getal planters staat gelijk aan dat van plantagiën en tuinen en de landbouwers zijn de tuinslaven.

Het is moeijlijk het beroep der ingezetenen naauwkeurig op te geven omdat de meesten geen vaste beroep hebben.

Godsdienst. Het antwoord op deeze vraag is te vinden in den staat der bevolking. [3]

---

[1] Blijkens een op 13 April 1817 bij het Departement van Koophandel en Koloniën ingekomen „Generale staat der bevolking van het eiland Curaçao" bevondt zich in 1816 aldaar het volgend getal van inwoners:

	blanken	vrije gekleurde lieden	zwarte vrije lieden	slaven
Willemstad. . . .	953	494	38	774
Overzijde	573	675	350	929
Pietermaay. . . .	751	508	343	425
Scarlo	100	70	77	195
Oostdivisie. . . .	175	174	346	1471
Westdivisie . . .	84	197	633	1894
Middeldivisie . . .	144	122	522	1077
Totaal . . .	2780	2240	2309	6741 (sic) (moet zijn 6765).

Totaal der bewoners 14094 zielen, waarvan 3804 mannen, 5125 vrouwen, 2633 jongens, 2532 meisjes.

[2] Blijkens dezen staat bevonden zich op 2 Juli 1817 te Curaçao:

15 kooplieden, 103 visschers, 109 timmerlieden, 28 metselaars, 4 kuipers, 4 smeden, 74 schoenmakers, 27 snijders, 11 goud- en zilversmeden, 2 blikslagers, 6 zeilmakers, 9 ververs, 9 pruikmakers, en 167 sjouwers. „Er is reden (zoo wordt in een aanmerking bijgevoegd) om te vermoeden dat de opgaaf der ingezetenen, waaruit deze staat geformeerd is, niet behoorlijk en naauwkeurig gedaan is, en uit dien hoofde is er eene nadere opgaaf gedaan welke alsnog niet geheel opgenomen en opgemaakt is."

[3] Blijkens een opgave, door den Gouverneur-Generaal van Curaçao, Aruba en Bonaire op 22 November 1816 aan het Departement van Koophandel en Koloniën overgezonden, bestond destijds de bevolking aldaar uit:

444 Gereformeerde lidmaten en nog omtrent 1000 Gereformeerde nietlidmaten, te zamen 1444 Gereformeerden,

Beschaving en armenwezen. Zedert ruim een derde van eene eeuw is de opvoeding der kinderen onder de voornaame lieden veel verbeterd. Gebrek aan goede onderwijzers echter is de oorzaak dat dezelve tot nog toe niet tot die volmaaktheid als in Europa is gebragt geworden. Het onderwijs was hier slechts bepaald in het leren lezen, schrijven, rekenen, Italiaansch boekhouden en eene zeer oppervlakkige kennis der Hollandsche taal. Naderhand begon zich hetzelve meer uit te breiden tot andere talen als Fransch, Spaansch, Engelsch, doch de gronden onzer moedertaal ontbrekende werden ook de vreemde talen, gelijk ligt te bezeffen is, gebrekkig onderwezen en geleerd.

Aan kunsten en wetenschappen wordt òf door mangel aan bekwame leermeesters òf door onkunde der ouders zelven weinig of niet gedacht. Diegene, die hunne kinderen daarin willen laten onderwijzen, waaren verpligt hen vroegtijdig naar Europa te zenden.

Door de komst en het verblijf der Engelschen op dit eiland hebben verscheide jongelieden zich de Engelsche taal eigen gemaakt, en de opvoeding is ook gedurende de laatste tien jaren door den omgang met vreemdelingen, meestal jongelieden, merkelijk verbeterd. Eenige Franschen en Spanjaarden, die ook onlangs zich hebben bezig gehouden met private lessen in de Fransche en Spaansche talen alsook in de muziek te geven, hebben hiertoe ook zeer veel medegewerkt.

De toestand der scholen vóór de aankomst van den staatsschoolmeester den heer van Paddenburgh is beklagenswaardig. Elk, die maar niets te verdienen had, rigtte eene school op, ofschoon hij zelf niet in staat was goed te lezen en te schrijven, en naauwlijks was er één die den naam van onderwijzer verdiende. De inrigting der scholen waren ook geenszins tot dat oogmerk berekend. De voornaamsten (eene uitgezonderd) kon men niet dan met de a-b-c schooltjes in de dorpen in 't moederland vergelijken.

De kinderen der minvermogenden een weinig lezen, schrijven en rekenen geleerd hebbende worden in een of ander handwerk onderwezen, hiervandaan zoo veele ambachtslieden op dit

123 Luthersche lidmaten en nog omtrent 115 Luthersche niet-lidmaten, te zamen 238 Lutherschen;

naar schatting 13952 Roomsch-Katholieken, en

1021 Portugeesche Joden.

eiland, die door gebrek aan bezigheid en broodwinning eindelijk tot armoede moeten vervallen.

Het is te hopen dat de heer van Paddenburgh 's lands schoolmeester hiertoe eenen beteren weg zal inslaan en gelukkig in zijn beroep slagen zal. Het rapport, dat ik van tijd tot tijd van zijn schoolwezen bekoom, is niet gunstig en doet hem niet veel eer aan, hoezeer hij kunde en bekwaamheid genoeg bezit.

De Curaçaosche leerlingen zijn in weerwil van het ongunstig luchtgestel en den nadeeligen en bijna onvermijdelijken omgang met de zwarten niet de minsten.

Het armenwezen is zedert eenigen tijd vreesselijk toegenomen. Zedert de omwenteling van St. Domingo in 1795 en 96, waardoor onze handel met dat eiland, het bestaan van velen der behoeftigen ingezetenen, in verval geraakt is, zijn gantsche huisgezinnen tot den bedelstaf vervallen. Zwermen van bedelaars, zoo blanken als gekleurden en zwarten, ziet men tegenwoordig op en langs de straten den voorbijganger tot overlast verstrekken. De armoede is zoo groot onder de gemeene klasse der inwoonderen, dat men zich geen denkbeeld vormen kan waarvan zoovele huisgezinnen zich onderhouden. Mannen, vrouwen en kinderen houden zich met deze verfoeijelijke en niettemin medelijden verwekkende daad, het bedelen, bezig. Wel is waar dat velen uit luiheid zich daartoe overgeven doch het grootste gedeelte lijden wezenlijk de ondragelijkste armoede.

De respective gezindheden alhier, uitgezonderd de Roomsch Catholijke, ondersteunen elk hunne armen door eene maandelijksche uitdeeling, doch deze bijdragen zijn op verre na niet toereikende om hunne behoeften te gemoet te komen. De heerschende armoede is een duidelijk bewijs van het diep verval onzes handels, welks bloei en welvaart alleen in staat zijn alle deze onaangenaamheden uit den weg te ruimen.

Welk een voorregt zou het intusschen voor ons, welk een troost voor de menschheid niet zijn, indien er een middel kon uitgevonden worden om het lot dezer noodlijdenden te verzachten en hun ongeluk dragelijk te maken. Ik zoude onder goedvinden van gevoelen zijn dat dit het gemakkelijkste wezen zal, namelijk eene wet daar te stellen, waarbij de agenten der policie opgelegd werd alle de bedelaars op te vatten en op te sluiten in het locaal op de kreek (gebouwd in 1780 en 1781

uit eene vrijwillige gift der inwoonders tot het opsluiten der melaatsen, welke op dit oogenblik zeer verminderd zijn) en aldaar dezulken te onderhouden, die door ouderdom of ligchaamsgebreken tot het arbeiden onbekwaam zijn, en alle de anderen zonder onderscheid van kunne en ouderdom als stadskinderen bij dezen of genen in de stad of op de plantagiën, alwaar zij voor kost en klederen arbeiden kunnen, te besteden, terwijl de onder de bedelaars gevondene vrijgegevene slaven door de meesters, die hun den vrijdom geschonken hebben, ingevolge de daartoe reeds bestaande wet moeten onderhouden worden. Hierdoor zou zekerlijk de armoede zoo niet ten volle ten minsten grootelijks voorgekomen worden. Maar de voornaame vraag is deze: waaruit, uit welk fonds de tot den arbeid onbekwame grijsaards en gebrekkigen te onderhouden? De kolonie is in weerwil van alle opgelegde belastingen zelfs niet in staat de uitgaven goed te maken. Ik laat dit dus over aan het schrander doorzigt van Zijne Majesteit den Koning en beveel deze liefdedaad aan Zijner Majesteits vaderlijke zorge.

Godsdienst. De bediening derzelve geschiedt op een zeer geregelde voet en de verdere beantwoording dezer vrage vindt men in het verslag, hetwelk reeds over kerkelijke zaken gedaan is.

Geneeskunde. Er bevinden zig thans niet meer dan twee medicinae doctors of geneesheeren op het eiland, zijnde Doctor B. de Sola, een zeer oud man die onlangs uit het moederland aangekomen is, en een Spanjaard genaamd Jose Cabrera, die langen tijd alhier gewoond en het burgerrecht verkregen heeft. Beide zijn bekend voor kundige en ervarende lieden.

Er zijn ook zes practiseerende chirurgijns of heelmeesters, allen op een na, die een inboorling is, zijn in 's lands zee- en landdienst als onderchirurgijns uitgekomen en hebben zig alhier nedergezet.

Geborene, gestorvene, gearriveerde en vertrokkene perzonen. Het is niet mogelijk het getal der geborenen en gestorvenen in de vorige jaren op te geven omdat er of in 't geheel geen of zeker geene exacte aantekening daarvan van alle classen der ingezetenen gehouden wierd. Het getal van gearriveerde en vertrokkene perzonen zedert het jaar 1810 tot 1817 is, te weten: gearriveerd 5327 en vertrokken 13175. Het verschil tusschen het eerste en tweede getal is zo groot omdat

alle de aangekomene passagiers zig onder het Engelsche bestuur niet behoorlijk aangediend hebben.

Bevolking der stad en getal huizen. Deze vraag is beantwoord met de staaten, die daaromtrent overgezonden zijn.

III. Voortbrengzelen.

a. *Mineralen.*

Bereiding van het zout etc. Van alle binnenwateren, welke digt aan de zee gelegen zijn en met dezelve door een smal kanaal gemeenschap hebben, kan men zoutpannen maken met een gedeelte van het binnenwater door stevige en dikke dammen, van zware steenen gemaakt en digt met gruis opgevuld, van het overige af te scheiden, zodanig dat dit gedeelte alle gemeenschap met de zee ontnomen worde en het zeewater zich niet met hetzelve vermengen kunne.

Deze zoutpannen kan men weder door dusdanige dammen in kleinere vijvers of zoogenaamde kommen vérdeelen om eene spoedige uitdamping te bevorderen.

Het zoute water in deze pannen of vijvers besloten, geheel stilstaande en geen verschen toevoer van de zee krijgende, wordt allengskens door de zonnehitte uitgedampt. Door deze uitdamping nemen de zoutdeelen zoodanig de overhand dat het zout al ras zijne kristallen begint te schieten, die zich aan de voorwerpen welke zij in de pan aantreffen en ook aan den bodem derzelve vasthechten, daar met elkander tot een klomp vereenigen en ter dikte van drie a vier duimen aangroeijen, wanneer dan ook meestal het water opdroogt en het zout goed is om vergaderd te worden.

De rijpheid van 't zout bestaat hierin dat hetzelve blaauwachtig wit en doorschijnend zij, en hoe grooter de kristallen zijn hoe beter zout. De gedaante der kristallen zijn (sic) zeshoekig vierkant. Zijn dezelve platachtig vierkant of schilverachtig, is 't een bewijs dat het zout zijne volkomenheid niet bereikt heeft. Men vindt zoutkristallen, die elk op zich genomen een duim zeshoekig vierkant houden.

Is het zout bekwaam om vergaderd te worden, dan wordt het met ijzeren koevoeten en houweelen aan stukken geslagen en bij platen en brokken van twee a drie voeten lengte en breedte (naarmate de dikte en vastheid van het zout) uit de

pan geligt en door de negers in manden en kleine vaten naar eene hoogte of heuvel gedragen en opgehoopt, alwaar het zout eenige dagen moet blijven liggen om uit te zijpelen en te drogen. Geheel droog zijnde wordt hetzelve in magazijnen (pakhuizen) bewaard.

Gebeurt het dat er in het tijdvak, dat het zout zich zet of zelfs bij de inzameling, de regentijd begint dan is alle hoop verloren. Het zout lost zich dan weder op tot pekel en de inzameling moet uitgesteld worden. Volgen er dan eenige dagen droog weder met sterke zonneschijn dan schiet het zout weder spoedig kristallen en wordt gewoonelijk beter dan het zonder regen zou geweest hebben.

Men heeft hier ook zonder zoute binnenwateren zoutbakken, welke uitgegraven worden en waarin het zeewater getapt wordt door middel van goten of riolen, welke men naar willekeur sluiten en openen kan. Het zeewater in deeze bakken afgesloten dampt ook uit en geeft goed zout. Doch komt er regen bij dan is het zout uit de bakken niet zoo half zoo goed als uit de pannen, vermits de grond des bodems in de bakken niet zoo sterk met zoutdeelen doortrokken is als die der natuurlijke zoute binnenwateren.

Dikwijls gebeurt het dat men gedurende een geheel jaar geen zout vergaderen kan, hetzij de bereiding mislukke, dat andere bezigheden juist op het tijdstip wanneer het zout tot volkomenheid geraakt is den planter daarin verhinderen, of wel dat eene onverwachte regenbui de hoop op deze inzameling vernietige en het jaargetijde de wederbereiding ongunstig zij.

In het oostelijke gedeelte van het eiland zijn tegenwoordig negen zoutpannen en bakken, welke gerekend worden in de laatste tien jaren 39,300 vaten zout opgeleverd te hebben. En in het westelijke gedeelte vindt men thans zeven zoutpannen, die men in de tien jaren op 14.000 vaten schat. Twijffelachtig is echter deze begrooting dewijl men op het weder en de jaargetijden, waarvan toch in één woord hier alles afhangt, zoo weinig staat kan maken.

De Amerikanen en Spanjaarden zijn de enigsten, die zich met den zouthandel hier somtijds bezig houden. De prijzen zijn zeer ongeregeld. Gedurende dit jaar is het zout zeer duur en ook buitengemeen goedkoop geweest. Zoo groot is het verschil dat men soms het vat verkoopt tegen vijf realen dan weder

tegen twaalf realen (of een rijksdaalder) De gewone prijs is over 't algemeen echter acht realen per vat.

Volgens dezen prijs van acht realen per vat rekent men op veertig ten honderd verlies eer het zout verkocht en geleverd is, te weten veertien percento voor het inzamelen aan negerloon en rantzoen, twintig percento voor het uitmeten en vergruizen, voor zakken en vracht- of voerloon naar de stad, en zes percento makelaarsloon.

Ieder neger kan door elkander gerekend twee vaten zout per dag inzamelen en verdient aan werkloon en rantzoen twee en half tot drie realen. Is hij een eigen slaaf dan komt het op iets minder, doch daar men meestal ook vrije lieden daartoe in 't werk stelt kan men niet minder dan op veertien ten honderd voor de onkosten bij het inzamelen rekenen.

Het zout moet, wil men er een goeden markt voor hebben, over land of wel ook somtijds over zee van de plantagiën naar de stad vervoerd worden, alwaar hetzelve in pakhuizen opgeslagen door makelaars, die daar hun werk van maken, aan de Amerikanen of Spanjaarden gedebiteerd wordt.

Komen de vaartuigen het zout in de baaijen der plantagiën ontvangen dan maakt het ook weer verschil in den prijs, zoodat de planter hetgeen hij aan vracht naar de stadt uitwinnen zou hieraan weder moet verliezen.

Zijn echter de zoutpannen eens gemaakt en wel voorzien [zoo] kan men toch altoos de resterende zestig van de honderd als winst voor de genomene moeite aanmerken, en de planters zouden zeker zich met meer ijver op de bereiding van het zout toeleggen, indien de zouthandel zedert eenigen tijd en voornamelijk gedurende de laatste drie jaren door het wegblijven der Amerikanen en de onlusten op de Spaansche kust niet geheel en al verslapt ware.

De grootte en gedaante der zoutpannen zijn verschillend. De meesten zijn halfrond en de grootste zal 400 à 500 v. l. op 200 à 250 v. b. houden. De zoutbakken zijn vierkant. Gewoonlijk zijn deze van 150 v. l. en 100 v. breed.

Het kalkbranden. Het kalkbranden geschiedt hier op eene geheel andere manier dan in Europa. Het eerste, waarmede men een aanvang maakt, is het vergaderen van kalksteenen, een soort van levendige witte steenen van verschillende grootte, welke men aan de oevers der baaijen en inhammen van 't

eiland vindt. Men wil zeggen dat die, welke men alschoon met meer moeite aan de noordelijke zijde van 't eiland vergadert, beter zijn en meer kalk geven dan die van de zuidzijde. Als men nu eene genoegzame hoeveelheid van deze steenen heeft dan gaan de slaven aan het hout hakken. Plantagiën, welke van een mangelbosch voorzien zijn, kunnen dit het geschiktst doen daar de mangelboom door zijne dikte en hoogte veel houts oplevert en digt aan het zeestrand, daar de kalksteen gevonden wordt, groeit. Andere plantagiën daarentegen, die dit voorregt missen, kunnen maar zeer gebrekkelijk en niet dan met onbeschrijvelijke moeite kalk branden, dewijl men in de bosschen weinig dik hout vindt tenzij men op de rotsachtige bergen eenige dikke boomen aantreffe, die de negers uit luiheid nog gespaard hebben, en is dit dan al het geval dan heeft men nog hout over berg en dal naar den kalkoven te slepen of te kruijen. Ook zijn deze plantagiën, verre van het strand af liggende, van geene kalksteenen voorzien, die zij van andere moeten hebben.

Is er nu genoeg houts gehakt en bij de plaats gebragt dan worden de dikste blokken op de lengte van de helft der middellijn des cirkels, op welke de kalkoven gemaakt moet worden, gezaagd en binnen den afgemerkte cirkel zoodanig geplaatst dat het dikste einde tegen den omtrek en het dunste naar het middelpunt gekeerd liggen. Hiermede gaat men voort tot op de hoogte van vijf voeten, wel acht gevende dat de tusschenruimte tusschen het dik hout met dunner hout ingevuld worde en in het middelpunt van den stapel een koker van ongeveer een voet diameter blijve, dien men naderhand met spaanders van harstachtig hout opvult om de mededeeling van het vuur van den top naar den bodem des ovens te bevorderen. Deze eerste houtstapel gereed zijnde plant men regtstandig op de buitenste kant van denzelven in de rondte twee voeten van elkander staken van vijf voeten hoog, welke met dunne takken omvlochten eene soort van band uitmaken waarin men de kalksteenen, die na eerst geblakerd [en] klein gestoten zijn, zeer netjes inpakt en in 't middelpunt voor instorten bewaart door eenen van teenen gemaakten koker, welke insgelijks met hartsachtige spaanders opgevuld is en tot boven op den top des ovens als een flambouw uitkomt. Vervolgens stapelt men op deze laag stenen, die niet hooger dan vier en een half voeten wezen

mag, weder een laag houts van vier voeten en op dezelve drie en een half voeten steenen op dezelfde manier als de eerste, dan hierop nog een laag hout van drie en een laag steenen van twee voeten.

De grootte der ovens is onbepaald. Men maakt ze van twaalf tot veertig ja tachtig voeten diameter, echter zijn de groote ovens niet voordeelig. Die van vijfentwintig à veertig voeten zijn de beste.

De zogenaamde oven bestaat zooals gezegd is uit drie lagen hout en drie lagen steenen, wordt bij stil weder aan den top van de flambouw aangestoken, brandt drie, vier tot acht dagen naarmate de grootte en wordt vervolgens geblust, van onderen af te beginnen dagelijks opklimmende tot men den top van den nu geheel in elkander gestorten oven bereikt. Hoe meer water men op denzelven brengen kan, hoe beter en rijkelijker de kalk zal zijn.

Bekrompen en moeijelijk zeker gaat alles in zijn werk. Hout en steenen worden gedeeltelijk aangekruid, deels door de negers op het hoofd gedragen. Zoo wordt ook het water, tot het blusschen bestemd. De moeite wordt op verre na niet beloond daar het dagloon en de kost der slaven het bedraag des kalks verre overtreffen, zonder eens het hout en de steenen te rekenen.

De eigenaars van plantagiën digt bij de stad gelegen verkopen gedeeltelijk hunnen kalk aan de stedelingen voor eigen gebrek (sic lees: gebruik), doch de verdere afgelegenen branden dien slechts om hunne huisen en dammen te repareren.

De gewoone prijs van den kalk is vier realen (of zestien en twee derde stuivers Hollandsch) het schepel, en wil men alles, hout, steenen, negerloon en rantsoen rekenen, dan komt hetzelve op zeven realen (of negenentwintig een zesde stuiver Hollandsch) te staan. Het kalkbranden geeft dus hoegenaamd geen voordeel en om die reden maakt men er ook geen werk van dan in den droogen tijd, wanneer de slaven weinig of niets te doen hebben. De kalk wordt zeer zelden ja bijna nooit vervoerd, anders zou misschien dit verlies kunnen vergoed worden.

Minerale stoffen. In het begin der 18^{e} eeuw zijn door de bewindhebbende der West Ind. Kompagnie ter nasporing der minerale stoffen alhier twee perzonen herwaards gezonden ge-

worden. Een van dezen is kort na zijne aankomst overleden. De ander, Prins geheeten, heeft in het westelijke gedeelte des eilands en wel op de plantagie Savonet gemijnd en aldaar eene soort van erts gevonden, die volgens hetgeen men door overlevering heeft kunnen verneemen meestal koper in zich bevatte, doch de onkosten van de bearbeiding te hoog lopende werd dezelve weder gestaakt. Deze perzoon is naderhand naar het eiland Aruba vertrokken met oogmerk om aldaar mede navorschingen omtrent de mijnstoffen te doen. Of hij daarin geslaagd is, is ons tot op dit oogenblik niet bekend. Eenigen willen zeggen dat hij slechts een korten tijd daar geleefd heeft.

Sedert eenige jaren is alhier in het zuidwestelijke gedeelte van 't eiland, op de oppervlakte des aardrijks verspreid, verscheide steenen gevonden, welke uitwendig ijzerachtig en doorgebroken van binnen met gele blinkende stralen zijn. Deze steenen in een smeltkroes gesmolten zijnde is gebleken dat de metalen, welke zij in zich houden, uit ijzer en geel koper bestaan.

Geene mijnwerkers hier op het eiland zijnde heeft men geene ontdekkingen van meer aanbelang kunnen doen. Echter gelooven wij dat er overal op dit eiland van deze soort van steenen in overvloed bij het opdelven van den grond zouden gevonden worden, maar of het voordeel, dat men bij deze bewerking hebben zou, derzelver onkosten goedmaken en de onnoemelijke moeite in een zoo harden grond als dat van Curaçao beloonen zal trekken wij zeer in twijfel.

b. *Planten.*

Bosschen. De bosschen op dit eiland zijn zeer uitgestrekt doch bestaan meest uit kreupelhout en enige mangelboomen. Kostbare houtsoorten als mahogny of verfhout zijn hier niet. Het hout schijnt hier in 't algemeen niet te willen tieren zoals in andere landen van de West-Indiën als St. Domingo etc., hetwelk hoofdzakelijk aan de schraalheid der gronden en de droogte van het klimaat moet worden toegeschreeven. Men heeft wel op zommige plantagiën eenig mahogny- benevens eenige palmboomen en anderen, doch is niet van dat belang om geveld te worden en daarna te debiteeren. Ook bekomen deze boomen alhier nooit die dikte als elders. Het kreupelhout is voor het gebruik en de behoeftens der inwoonders zeer benodigd, voorts

in droge tijden dienen de bladeren somtijds tot voedzel van het vee.

De bosschen zijn eigendommen van de eigenaars der gronden, waarop dezelve zig bevinden, hiervan uit te zonderen die welke aan het gouvernement toebehoren.

Die bosschen, welke op 's lands gronden zig bevinden, zijn van weinig aanbelang en van geene waardij als zijnde niets dan kreupelhout, en is die directie hier niet te appliceren als plaats vindt bij die grote bosschen in Europa, meestal bestaande uit groote boomstammen, staande onder de beheering van een opperhoutvester en verdere geemployeerdens, en waarvan de opbrengst de kosten der directie verre overtreffen.

Ook is hier bij het beste bestier niets aan den groei of wasdom der bomen toe te brengen. Regen op zijn tijd, welke dit het meeste zoude bevorderen, valt hier van belang slechts op een zeekere tijd van het jaar, naamlijk van October tot Februarij, en dan nog maar bij tusschenpozing. Men laat voorts de voortplanting van het houtgewas geheel aan de natuur over.

Dewijl de ondervinding leerde dat de opbrengst der bosschen niets beteekende heeft men dezelve onder geene behoorlijke behering gesteld, en kunnende alsnog getuigd worden dat dezelve geen aandagt waardig zijn.

Landbouw. Het getal van plantagiën en tuinen is reeds met de daarvan toegezondene lijst beantwoord.[1]

Door de ongeregeldheid en menigte kronkelingen der limiten, welke over steile en ongenaakbare rotsen dan weder door diepe valleijen loopen, is de juiste uitgestrektheid van iedere plantagie niet naauwkeurig op te nemen.

De voortbrengselen der plantagiën bestaan in mais, boonen, piendes en vruchten als meloenen, watermeloenen, pampoenen, kokosnoten, oranjeappelen, zure limoenen, bananes, ginganbo en andere, die men op de lijst der vruchtboomen vinden zal. Ook leveren de plantagiën boter en melk op, doch er is een

[1] Blijkens een lijst, op 26 Augustus 1817 bij het Departement van Koophandel en Koloniën uit Curaçao ingekomen, werden daar destijds aangetroffen in de:

Oostdivisie.	55	plantages en	61	tuinen.
Westdivisie	31	„ „	21	„
Middeldivisie	48	„ „	49	„
totaal	134	plantages en	131	tuinen.

hemelsbreed verschil tusschen deze twee laatste producten en de vaderlandsche. De Curaçaosche boter en melk zijn buitengewoon schraal. De boter ziet er wit en schuimachtig uit. Van de vier pond heeft men slechts een vierde pond zuivere gesmolten boter. Zoo is ook naar evenredigheid de melk.

Mais. De landbouw wordt op de volgende wijze gedreven. De mais is het voornaamste, waarop de planter zig toelegt. Zij is aan vele wisselvalligheden onderworpen en vereischt uit dien hoofde onnoemlijke zorg en moeite.

Men begint reeds in de maand Meij de landerijen, welke tot het maisplanten bestemd zijn, om te ploegen of met de chiap van het onkruid te ontdoen en om te slaan. Heeft men hiermede in het laatst van Julij gedaan en komen er geene vroegere regens in, dan zijn er veele planters die op goed geloof af en op de zoogenaamde voorteekens, die zij aan de lucht meenen te bespeuren, in de maand Augustus beginnen te wagen met in 't droog te planten, hetgeen op deze manier geschiedt. Men laat eerst door de negers met hunne chiappen een genoegzame hoeveelheid gaten in den grond slaan, die gemeenlijk een voet breed, vier duimen diep en, zoo wel in de lengte als in de breedte genomen, twee voet van elkander moeten gemaakt worden. In dien tusschentijd snijden de negerinnen de maisairen (hier tapoesjes genaamd) zo fijn als mogelijk is, en wel met voorzorg dat de granen onbeschadigd in hunne doppen of bolsters (hier bagas genaamd) bewaard blijven, opdat het zaad onder den grond gelegt zijnde niet door de insekten vernield worde.

Als men dan een goeden voorraad van gesneden bagas en gemaakte gaten heeft dan gaan alle de slaven aan 't planten. Zij scharen zich in een rei, ieder met een kalbasje met plantzaad voorzien, en werpen daarvan twaalf à veertien korrels in elk gat, dat zij dan weder met hunne voeten dicht smijten door den grond, die naast het gemaakte gat ligt, er over heen te halen. Wanneer de uitkomst aan de hoop en verwachting beantwoordt, is deze manier van planten zeer voordeelig, doch krijgt men in plaats van zware regens, die dan vereischt worden om de mais te doen opkomen, dunne vlagen of ligte regenbuijen, dan bederft het zaad onder den grond, men heeft vergeefsche moeite gedaan en is verpligt weder op nieuws de gaten open te slaan. Planters, die weinig slaven hebben, zijn verpligt

op deze manier te planten, want hebben zij het geluk hierin te slagen, dan zijn zij altoos vooruit en kunnen, terwijl anderen nog planten moeten, ander werk doen of desverkiezende nog meer land beplanten dan zij zonder dit zouden hebben kunnen doen.

De gewoone wijze van maisplanten verschilt in niets anders van deze dan hierin dat men, het veld daartoe voorbereid hebbende, eerst de zware regens afwacht, en in plaats van gesneden bagas of mais in doppen de zuivere schoon gedorschte mais daartoe bezigt.

De grond dan behoorlijk vochtig zijnde ziet men reeds met den derden dag de mais boven den grond, en met den achtsten of tienden dag nadat zij opgekomen is kunnen de negers de opgekomene mais beginnen schoon te maken. Dikwijls echter begint men niet dan met de derde week dewijl de planter dan op dien tijd gewoonlijk veel te doen heeft. Het schoonmaken van de mais gaat zonderling toe. Hiervoor gebruiken de negers chiappen, die men wel in Holland kent. De sterkste werker (de kapitein van de chiap genaamd) werkt de eerste in de rei, dan volgt de tweede, de derde enz., ieder in een bijzondere rei mais of carré genaamd. Het gras, in de tusschenruimte van twee voet zooals gezegd is tusschen en rondom de mais staande, wordt schoon weggechrapt, ieder het zijne. Heeft de voorste werker nu een rei van vijftig a zestig stukjes afgewerkt, dan keert hij zich om, telt de rijen mais, laat voor iederen neger een rei openblijven en begint dan weder hun te gemoet te werken, zoodat de eerste rei van den laatsten man tegen zijn tweeden rei komt te sluiten. Als nu elke neger zijn eerste carré of rei zoo ver afgewerkt heeft als de voorganger den zijnen, dan volgen zij hem in dezelfde orde ieder naar zijnen rang of liever naar zijne sterkte. Dit gaat zo den gantschen dag door, uitgezonderd de rust- of schafttijd, waartoe zij derdehalf uur per dag hebben.

Is al de mais eens schoongemaakt en blijven de regens aanhouden dan wordt zij ten eersten gedund. De slaven evenzoo als bij het planten naast elkander geplaatst, neemt elke neger of negerin een rei mais voor zich, uit elk gat waarin te veel plantjes staan zoo veel van de slechtsten er uit rukkende, dat er maar vier, vijf hoogsten zes van de gulsten staan blijven.

Tegen dat men hiermede gedaan heeft, alles voordeelig zijnen

gang gaande, is de mais reeds ter hoogte van vier à vijf voeten opgeschoten en vereischt weder schoon gemaakt te worden, hetgeen dan ook niet uitgesteld wordt, derwijl het gulle dragen van de mais hiervan veel afhangt. Gemeenlijk is men dan reeds in 't laatst van November, en de mais de tweede chiap gekreegen hebbende schiet onbegrijpelijk snel op, soms binnen de veertien dagen tot op negen à tien voeten, wanneer zij dan ook ophoudt te groeijen en in half December haren koker uitzet, die in 't laatst van de maand of in 't begin van Januarij open gaat en de air of tapoesje laat zien.

De tapoesje of air van de mais is, als zij eerst uitkomt en nog geene granen gezet heeft, over 't algemeen van den pijl af gerekend maar vier duimen lang en drie in den omtrek dik, doch heeft zij granen gezet en zijn die tot rijpheid gekomen, dan wordt zij de helft langer en wel tweemaal zoo dik.

De mais moet ruim acht weken staan eer zij rijp, droog en goed is om afgesneden te worden. Negers en negerinnen, elk met een macot of mand bij zich, door den planter zelf of door den factoor en de bombas verzeld, spoeden zich dan om den zoo lang met vrees en hoop te gemoet geziene oogst onder vreugdegejuigh in te zamelen. Elk doet zijn best zijn macot vol te snijden en de eerste te zijn om teffens een ander hetzij vrijster, bijzit of vriend ook de behulpzaame hand te bieden. Wanneer alle de macotten behoorlijk vol zijn, wordt de afgesnedene mais zingende en dansende op het hoofd naar huis gedragen of ook wel met de kar weggekruid, en het werk op nieuws hervat totdat de gantsche krop ingezameld is.

De mais wordt in daartoe gemaakte magazijnen, ter deeg in elkander gepakt, bewaard.

Zoodaanig gaat het met de mais in vruchtbare jaren doch helaas! hoe weinige zulke jaren vallen den planter te beurt, naauwelijks een in de vijf.

Even zoo aangenaam het is in voordeelige jaren zich hier met den landbouw bezig te houden, even zo rampspoedig is het in slegte daarbij zijn bestaan te moeten vinden.

Het eerste en grootste onheil voor den landbouw, dat men bij slegte jaren ondervindt, is het wegblijven der regens tot laat in 't jaar, somtijds tot in 't laatst van November. Hierop volgt dat, als men dan al plant en de mais opkomt, alles door de rupsen, hier oneigenaartig wormen geheeten, opgevreten wordt

of, behoudt men er nog iets van, de rest door de droogte omkomt, dan nog wanneer er geene rupsen zijn en ook de regens aanhouden, de tijd te kort is om de mais schoon te maken, die door het onkruid overweldigd wordende niet groeijen noch dragen kan en dus een slechten of in 't geheel geene oogst geeft. Zijn alle de vorigen te boven gekomen en hebben de arme planters en hunne slaven met zwoegen en zweeten nog zoo veel mais uit het gras gered als zij voor de kost rekenen genoeg te zullen oogsten, dan komt de vlieg (eene soort van kleine roode vliegjes) die de maisairen, als zij uit den koker komen en in bloezem staan, geheel uitzuigen en alle hoop teleurstellen, of de rupsen in de tapoesjes of airen die al het graan vernielen. Krijgen dezen door aanhoudende vlijt der negers, die ze er af vangen of soms ook afslaan, de overhand niet, dan worden zij door de sprinkhanen vervangen, die weldra het ongeluk van den planter volmaken, dewelke niettemin zorgen moet voor onderhoud zijner slaven alschoon hij bovendien hierbij nog dikwijls door de droogte het grootste gedeelte zijner beestialen, zijne eenigste toevlugt, verloren heeft.

Een wonder is het, als men in de vijf jaren niet één slechte aantreft. In gemeene jaaren kan men rekenen weinig meer in te oogsten dän toereikende is tot der slaven onderhoud. De gewoone plagen hebben dan door de nog bij tijds gevallene regens maar half kunnen woeden. In voordeelige jaren rekent men op anderhalf jaar kost.

In een overslag, over de vijf laatste jaren gemaakt, blijkt dat het eiland jaarlijks aan mais kan opleveren 68,569 macotten, ieder macot gerekend voor een halve schepel schoone mais.

B o o n e n. Er groeijen hier op 't eiland verschillende soorten van boonen, aan welke de negers ook bijzondere namen geven, doch allen gaan zij in de wandeling door onder den naam van lange boonen om van de Jamaikasche en snijboonen onderscheiden te worden.

De lange boonen worden op dezelfde manier als de mais geplant en behandeld, behalve met dit onderscheid dat de gaten tweemaal zoo ver van elkander staan en er geen dunnen bij te pas komt, daar men slechts twee boontjes in elk gat werpt. Deze boonen groeijen aan ranken, die langs den grond of tegen staken oploopen, en worden eer zij regt droog zijn afgeplukt en in de zon gedroogd. De lange boonen zijn tusschen de zes

en acht duimen lang en geven elk twaalf tot achtien langwerpig ronde boontjes.

Weinig planters maken werk van het boonen planten dewijl deze plant, aan vele onheilen onderhevig, zelden voordeelig is. De slaven en vrije negers planten ze tusschen hunne mais in en hebben er dusdoende meer voordeel bij, daar zij op deze manier het schoonmaken uitwinnen.

In de laatste vijf jaar zijn daarvan op de gezamenlijke plantagiën 8345 makotten gewonnen, hetgeen jaarlijks 1669 makotten uitmaakt tegen een vierde schepel per makot.

Men vindt hier ook Jamaikasche en snijbonen. De eerste moet goede vette grond en veel regen hebben, zal zij aan 't oogmerk beantwoorden. Het is een witte boon zeer veel gelijkenis met de Hollandsche witte boonen hebbende. De dop is maar drie duimen lang en geeft slechts drie boontjes, die iets meer dan een halve duim lang zijn. De snijboonen vereisschen eene gestadige en onvermoeide oplettendheid, kunnen niet dan met regenwater begoten en in zeer ligte mest van vermolmde bladeren geplant worden. Op eenige plantagiën slechts komen zij voort. Iedere dop is ongeveer vijf duimen lang en houdt vijf à zes lange smalle witte boontjes in zich.

Piendes. De pienderank zet hare vruchten onder den grond als de aardappelen. De dop is langwerpig rond en bevat twee kleine vruchtjes, welke in smaak veel overeenkomst hebben met de hazelnoten; jaarlijks wordt hiervan tusschen de 1000 a 1500 makotten gegraven.

Alle deze artikelen, namelijk mais, boonen en piendes, worden zeer zelden vervoerd, vermits men die op de andere eilanden en op de vaste kust beterkoop kan bekomen. Ook is hiervan door de volkrijkheid van het eiland nooit een groote voorraad.

Vruchtboomen. Indien men alle de vruchtboomen van 't eiland wilde opnemen zou men wel meer dan dertig soorten tellen, en daar eene beschrijving van elk niet alleen te wijdloopig maar teffens overtollig wezen zou, dewijl de meesten in Europa bekend zijn, zal ik slechts de voornaamsten en de hoeveelheid van iedere soort opgeven. Thans zijn er hier 2256 oranjeappels, 406 chinaappels, 765 schupappels, 18 pompelmoes, 147 granaatappels, 7 starappels. 9967 kokosnoten, 597 dadels, 2031 mispels, 1068 knippen, 1565 tamarinde, 239 wilde druiven, 1461 zuure limoenen, 274 zoete limoenen, 18 citroenen,

1251 zurezakken, 3208 goyabes, 431 geelpruimen, 18 Spaansche pruimen, 1436 casjoe, 65 mango, 8 advocaatappels, 22 wilde amandels, 115 mamajes, 489 papayes, 54 vijgen, 15 broodboomen, 7416 bananes, 2987 bakobes, 4 pomme de rose.

Men zou uit liefhebberij misschien nog wel eenige vreemde vruchtboomen hier kunnen aankweeken, maar men diende eerst te beproeven welke hier het best aarden. Vruchtboomen, welke hier best de droogte en hitte verdragen, zullen de geschiksten daartoe zijn, echter gelooft men niet dat de Europeesche hier veel voortgang zullen maken noch dat derzelver aankweeking der kolonie veel voordeel zullen toebrengen, vermits de vruchten hier toch nooit tot volkomenheid kunnen geraken. Dit ziet men aan de perzikken en appelen van de Spaansche kust alwaar het veel vruchtbaarder is. De perzikken herkent men slechts aan derzelver gedaante want de smaak hebben zij geheel verloren. Evenzoo is het ook met de appelen gelegen.

Oranjeappelen. In vroegere jaren waren er hier zeer veele oranjeappelboomen doch door de menigvuldige op elkander volgende slechte en drooge jaren is er een groot aantal van uitgestorven. Men bevlijtigt zich wel genoeg die weder aan te kweeken maar de liefhebberij is als 't ware uitgedoofd daar zedert twaalf jaren geen navraag naar de schil is geweest.

De juiste hoeveelheid vruchten, die jaarlijks door de kolonie opgeleverd wordt, is niet te bepalen, doch volgens de gemaakte overslag rekent men iedere boom jaarlijks op honderd oranjeappels, en voor elke pond drooge schillen 100 appels. Er zijn maar twee soorten van, de zure en zoete.

Tot den aankweek van de oranjeappel- en andere vruchtboomen gebruikt men het beste land, laagland genoemd. Dit zijn vruchtbare strookjes land, die het laagste en digt aan den zeekant gelegen zijn en zelfs in den droogen tijd nog al het een of het ander als meloenen, pampoenen, bananes, ginganbo en brak gras opleveren. Op de maislanden, die hooger liggen, willen de vruchtboomen niet voortkomen. Alle plantagiën hebben ook geen laagland. Die midden in 't eiland en hoog liggen missen dit voorregt.

Katoen en indigo. In vroegere dagen maakte men hier veel werk van de katoenteelt. Eenige planters hebben zich zelfs meer daarop toegelegd dan op het maisplanten, doch dit heeft slechts een korten tijd geduurd daar men ondervonden heeft dat

het laatste toch meer voordeel oplevert. De reden hiervan is deze, dat de katoenboom gelijk alle andere planten op het eiland in den regentijd, juist dan wanneer hij begint te bloeijen, door de rupsen gekweld wordt, hetgeen de katoenoogst doet mislukken. De katoenrupsen zijn hier in zoo groote menigte dat, hoe gul en vol loof de katoenboomen ook mogen staan, zij in drie etmalen een gantschen katoengaard met bloesem en al geheel kaal opvreten. Niettemin gebeurt het wel tusschen beide dat de planters een kleine hoeveelheid inzamelen, die zij aan de steedelingen verkoopen en ook voor eigen gebruik laten spinnen. Doch veel moeite leggen zij er niet aan ten koste daar gedurende den oorlog de katoen ook niet is gezocht geworden. Van wat de indigo betreft kan weinig meer met zekerheid gezegd worden dan dat men eene of anderhalve eeuw geleden hiervan zijne voornaamste bezigheid moet gemaakt hebben, daar men naauwelijks eene plantagie, die van eenig aanbelang is, op het eiland ziet waar nog niet duidelijk alle de overblijfselen van de indigobereiding, als groote en wel gemetselde bakken met hunne pijpen, goten enz. voorzien, te vinden zijn. Ook is het welig in 't wilde groeijen van de indigoplant een klaarblijkelijk bewijs hiervan. Wat echter de reden is waarom de voorige bewooners van 't eiland hiermeede geen voortgang gemaakt hebben en niet door de tegenwoordigen hierin gevolgd zijn, is twijfelachtig, daar men in oude brieven en rekeningen nog bewezen ziet dat er met den Curaçaoschen indigo handel gedreven is, en dat hij zelfs bij voorkeur boven alle andere indigo gezocht werd. De eenigste reden, welke men hiervoor zou kunnen vinden, is dat die plant gelijk anderen aan veele wisselvalligheeden onderworpen is en de bereiding uit dien hoofde weinig voordeel oplevert.

Het is wel ongelukkig voor dit eiland door de menigvuldige insekten van zoo veele voorregten, die men op de andere koloniën geniet, ontstoken (sic) te moeten zijn. De voornaamste oorzaak hiervan is de langdurige droogte welke jaarlijks hier plaats heeft.

Men mag wel met regt zeggen dat het Curaçaosche weder het geschiktste is om insekten uit te broeijen, want zoodra de drooge tijd begint aan te komen en er gebrek aan voedsel is verbergen zich de larven der kapellen of liever de vernielende rupsen. Hunne nimfen blijven den gantschen droogen tijd door, zonder gevaar van door guur weer en regen om te komen,

hunne gedaante behouden. Doch naauwelijks vallen de regens in of men ziet uitbottende struik- en heestergewassen met honderdlei soorten van witjes of kapellen bedekt, die daar hunne eijertjes leggen en binnen weinige dagen het veld van rupsen doen krielen.

De wijnstok. Hoewel hier op eenige plantagiën uit liefhebberij kleine wijngaarden aangelegd zijn, zoo kan men echter niet zeggen dat de wijnstok hier slagen zal om er partij van te kunnen trekken, want de regentijd is van te korten duur om zonder behulp van dagelijks tweemaal te begieten denzelven te doen groeijen en dragen, en dit zoo zijnde is het te begrijpen dat er maar zeer weinig ranken kunnen voortgeteeld en onderhouden worden, wil men de slaven niet dag en nacht met water dragen en begieten afmatten en al het ander werk hierom uit het oog verliezen. Ook is de gemeene grond tot het planten van den wijnstok niet dienstig.

Weilanden en guinea-gras. De algemeene weilanden zijn meestendeels gelijk reeds gezegd is dor en schraal; op eenige plekken zou men echter het guineagras wel kunnen voortteelen, indien de planters elkander hierin behulpzaam wilden zijn met hunne beestialen voor de eerste twee jaren ten minste van de met dit gras beplante plekken af te houden, wanneer hetzelve zich allengskens van zelfs meer en meer zou uitbreiden en het vee veel nut toebrengen.

De weilanden op de plantagiën zijn ook teffens bouwlanden, die om het derde of vierde jaar afgewisseld worden. Als het land braak moet liggen worden de beestialen er op geweid, is het daardoor genoeg gemest dan wordt het weder tot bouwland gebruikt. Ook laat men het vee, zoodra de mais ingeoogst is en eene genoegzame hoeveelheid maisstroo afgesneden en in hoopen als hooibergen (een waarborg voor den drogen tijd) opgestapeld is, op het maisland grazen.

Men heeft hier reeds verscheide proeven met het guineagras genomen, en het is gebleken dat hetzelve hier tamelijk wel voortgaat. Curaçao levert zelfs bij goede regenjaren zeer goed en voedzaam gras. Het klaauw-, pluim- en zaadgras zijn bijna even zoo goed als het guineagras, wilde het maar behoorlijk regenen dan zou men daaraan geen gebrek hebben, want wat dit aangaat vindt men nergens dankbaarder grond dan dezen. Al is het in 't ergste van den droogen tijd zoo is slechts een sterke grondregen

genoeg om binnen drie dagen de dorre verzengde velden als 't ware met een groen laken te bedekken. Nogthans verdwijnt dit voor menschen en vee zoo streelend gezicht bij gebrek aan voortdurende regens wederom even zoo schielijk. Gewoonlijk is dit het geval in de maand Augustus, wanneer na eene hardnekkige droogte eene onverwachte harde regenbui ons komt verrassen en door geen tweede gevolgd wordt.

c. *Dieren.*

Paarden. De inboorlingen van 't eiland zijn bijzondere groote liefhebbers van paarden en maaken daar veel werk van, voornamelijk de planters die daarmede hunne togten naar de stad en terug doen en uit dien hoofden denzelven niet kunnen ontberen.

De paardenfokkerij wordt bijna op alle plantagiën voortgezet. Het Curaçaosche ras is over het algemeen niet van de slechtste, nogthans maakt men [er] alhier nog een onderscheid in, namelijk tusschen de kaal- en ruigpootige paarden, daar de paardentemmers zeggen willen dat de eersten, die vooreerst mooijer zijn, meestendeels beter geschikt zijn tot het pasgaan, hetwelk 't voornaamste is dat de paarden hier geleerd wordt. Hoe sterker pasganger hoe meer geld hij waardig is. Niet zelden heeft men twintig tot dertig Johannissen (tegen zeven en een halve Spaansche mat) voor een goeden pasganger zien betalen. Heel groot zijn zij niet doch daarentegen buitengemeen sterk, vooral in 't op- en afgaan van klipachtige hoogtens.

Paarden, die niet goed uitvallen of tot het pasgaan ongeschikt zijn, worden weinig geteld en dikwijls voor een spotprijs verkocht, somtijds worden er ook wel eenigen door de Amerikanen naar de andere eilanden vervoerd om daar in de suikermolens te dienen.

In de twee laatste jaren hebben de paarden door de droogte zeer veel geleden. Volgens een ruwe overslag schat men dat een derde gedeelte omgekomen is. Tegenwoordig zijn er niet meer dan 430 groot en klein.

Muilezels. Ruim dertig jaren geleden leiden de inwoners zich veel toe op het fokken van muilezels, doch zedert dien tijd wordt hiervan weinig of geen werk meer gemaakt, om reden dat de paardenteelt voor het eiland voordeeliger en ook minder aan wisselvalligheid onderworpen is. De Curaçaosche muilezels worden

zelden zoo groot als die der Spaansche kust en zijn daarom op Jamaica, Martinique en andere eilanden, alwaar men met deze dieren handel drijft, niet zoo zeer gezocht. Op het geheele eiland vindt men tegenwoordig niet meer dan 28 muilezels, die zelfs allen niet hier geteeld zijn.

Ezels. Daar de ezel het best de droogte kan verduren en zich met weinig en onaanzienlijk voedsel te vrede stelt, zoo kan dit dier hier ook het gemakkelijkste voortteelen. Deze fokkerij wordt aan zich zelve overgelaten en gaat niettemin tamelijk wel haren gang. Hoewel er gedurende den regentijd door de slechte wegen en in den droogen tijd door eene soort van paardenziekte, waaraan de ezels zeer onderhevig zijn, een groot aantal sterven, zoo wordt het getal, dat gewoonlijk tusschen de zes à zevenhonderd is, door de voortteeling altoos in evenwigt gehouden.

Het gouvernement laat ook somtijds er eenigen van Bonaire halen, die alhier door de eigenaars van plantagiën aangekogt worden.

De ezels worden meest gebruikt om de tuinproducten als vruchten, mais enz. van de plantagiën naar de stad te brengen. De vrije negers en slaven gebruiken ze om hun brandhout en houtskolen te vervoeren. Volgens de laatste opneming is gebleken dat het tegenwoordig getal op 734 kwam te staan, en de fokkerij in het voorleden jaar niet zeer voordeelig is geweest.

Hoornvee. De Curaçaosche koeijen zijn, hoewel van de Spaansche kust afkomstig, echter tegenwoordig beter dan die aldaar zelf geteeld zijn. Waaraan deze verbetering toe te schrijven is weet men met zekerheid niet. Het algemene gevoelen is dat er in vroegere tijd uit het moederland naar herwaards eenige koeijen overgebragt zijn, die zich met de Spaanschen verbasterd en het ras verbeterd hebben. Eenigen willen dat de behandeling alleen, welke in veele opzichten met die op de kust verschilt, deze verbetering bevorderd heeft. De koeijen worden hier op twee verschillende manieren opgebragt. Op plantagiën, welke laagland hebben en in het drooge jaargetij brak gras geven, kan men handkoeijen houden, doch op de andere plantagiën kan dit uit gebrek aan voedsel geen plaats hebben.

De handkalveren worden evenals in Holland bij het werpen van de koe afgenomen en eerst met zoete naderhand met gekarnde melk uit de hand opgebragt, zoodat deze koeijen zeer

gemeenzaam met derzelver oppassers zijn en overal grazen kunnen. De boschkoeijen daarentegen werpen hunne kalveren in 't wild en worden niet eer gemolken dan wanneer het kalf, dat gevolgelijk bij de koe blijft, twee maanden oud is, wanneer koe en kalf opgejaagd en gevangen worden. Het kalf wordt dan aan den linkervoorpoot van de koe vastgebonden, terwijl de moeder gemolken wordt. Dit geschiedt opdat zij haar kalf voor zig ziende de melk gewilliger afgeve. Na den melktijd moet het kalf van de koe afgezonderd worden.

De handkoeijen worden in 't melkgeven boven de boschkoeijen de voorkeur gegeeven, doch zij telen minder voort omdat men, teneinde meer melk te krijgen, de handkoeijen zonder stier laat weiden.

Het hoornvee wordt nooit vervoerd want het eiland levert naauwelijks genoeg op voor eigen vertier. Er worden ook dikwijls veele Spaansche hoornbeesten hier ingevoerd, waardoor de planters in den verkoop van hun inlandsche hoornvee nadeel lijden, doch zedert onlangs is hier voor gezorgd door eene belasting, welke de prijzen van het uitlandsche met die van het binnenlandsche vee min of meer in evenredigheid stelt, op den invoer te leggen.

De inlandsche koeijen worden gemeenlijk duurder verkocht dan de Spaansche omdat deze bij de partij verkocht worden en de slagers er somtijds geen weg mede weten, daar zij integendeel de Curaçaosche kunnen koopen en zoo lang op de plantagiën laten grazen tot zij dezelven nodig hebben. Buitendien is het binnenlandsche rundvleesch veel beter dan het Spaansche.

De ossen worden hier tot het trekken en ploegen gebruikt. Een paar ossen voor een kar gespannen trekken gemakkelijk duizend ponden gewigts voort.

De Curaçaosche ossehuiden worden hier opgekogt en naar Europa verzonden. Zij zijn even zoo goed als dog ligter dan de Spaansche huiden.

Het getal hoornbeesten is tegenwoordig 3304.

K a b r i e t e n. Geiten en bokken, hier kabrieten genoemd, zijn de geschikste dieren voor dit rotsig eiland. Zij beklimmen met verbazende vlugheid de steilste rotsen en zoeken op derzelver ongenaakbaarste toppen hun voedzel, dat meest in struiken en doornen bestaat. Zonderling is het ook dat deze dieren in de bitterste

droogte, wanneer er zelfs gebrek aan water is, welvaren en over 't algemeen vetter zijn dan in den regentijd als er overvloed van gras is. Zelden drinken zij en, zoo al, zeer weinig. Zij zouden desnoods zonder water kunnen leven. Eene zoort van waterachtige plant, wier bast met doornen bedekt is en den naam van kardouche draagt, wordt gretig door hen opgeknapt en is voldoende om hunnen dorst te lessen.

Men telt op dit oogenblik hier 6825 kabrieten. Aan den zeekant, waar men de meeste rotsen vindt, zijn zij het liefst en telen daar ook het beste voort. Waren de kabrietenlammeren niet aan eene ziekte, eene soort van uitwassen aan en in den bek waardoor hun het zuigen belet wordt, en de reeds volwassenen aan de pest onderhevig, waardoor jaarlijks om en bij de helft der winst verloren wordt, [zoo] zou de kabrietenteelt meer voortgang maken. Alle aangewende middelen om deze kwalen voor te komen zijn tot nog toe vruchteloos bevonden.

Het kabrietevleesch, vooral dat der jonge geiten, heeft veel overeenkomst met het schapenvleesch, dat hier beter is dan in Europa. Met de vellen wordt handel gedreven, men verzendt die meest naar Noord-Amerika, alwaar zij gretig opgekogt en bereid worden.

S c h a p e n. Men vindt hier op Curaçao driederlei schapen als de kale, de langwollige of beter gezegd langharige, en breedstaartige of Turksche schapen.

De eerste zoort is het best berekend tegen de hitte en droogte, teelt het meeste voort en wordt eerder vet dan de twee laatsten. De kale schapen hebben in het geheel geen wol, hunne vacht is slechts met eene soort van kort en grof haar bedekt. De langharigen telen minder voort en worden niet ligt vet. Zij hebben, in plaats van wol als de Europeesche schapen, lang en grof haar, veel overeenkomst hebbende met de manen van een jong wit veulen. De planters gebruiken de vacht dezer schapen om er rijdvellen van te maken, die over de zadels liggende zeer zindelijk staan en eene aardige vertooning maken. Dit haar goed uitgewasschen en eens uitgekamd zijnde is zeer wit en verwart zelden. De Turksche schapen zijn van groote, krullende hoornen voorzien en hebben zeer breede staarten en dikke wol, Sommige rammen vindt men, wier staarten agt vingeren breed zijn, en derzelver wol is zoo dik en digt in elkander gepakt alsof er lijm aan gesmeerd was. Deze telen het minste van

allen voort en kunnen kwalijk tegen de hitte en droogte. In den regentijd zijn zij buitengemeen vet. Men zegt er eenigen geslagt te hebben, die zoo vet waren dat de staart alleen acht ponden woog.

De Turksche schapen laat men afzonderlijk weiden om den aard te houden, doch de twee andere soorten weiden te zamen en zijn ook reeds zo zeer verbasterd dat men weinig opregte er onder vindt. Enige planters echter op het lange haar voor rijdvellen gesteld zijnde houden geene kale rammen aan. Dikwijls laat men ook Turksche rammen bij de andere schapen loopen om verbasterde breedstaarten te krijgen, die zoo men meent ook zeer vet worden en evenwel zoo goed als de kale schapen aantelen. Niettemin is het algemeen gevoelen dat de kale schapen de voordeeligsten zijn.

De schapen zijn hier evenals de kabrieten onderhevig aan eene pestziekte, die vooral in het drooge jaargetij eene groote slagting in de kudden aanregt. De ziekte bestaat hierin dat het besmette schaap eensklaps begint te beven en te schuimbekken, de oogen worden opgezet en bloedrood, vervolgens begint het bloed uit de neusgaten en den bek te druipen en het schaap sterft binnen weinige uuren. Bij het villen ziet men dat de bloedvaatjes gebarsten zijn en dat de blaas vol bloed is. Tevergeefs heeft men tot nog toe alle moeite aangewend om de oorzaak van en een middel tegen deze ziekte uit te vinden.

Volgens de opgaaf der plantagiën zijn er op dit tijdstip hier 30,660 schapen.

Wol. Of eene verbastering met de fijnwollige Barbarijsche schapen of met het Spaansche ras eenige verbetering in de wol zal tewege brengen, is nog te beproeven. Echter denkt men dat het klimaat zelfs hierop zeer veel invloed heeft. Ten minste schijnt zulks bewezen te zijn met ooijen uit Engeland alhier aangebragt die, bij de inlandsche kudde geplaatst, niet alleen kale lammeren voortbragten maar zelven door den tijd al hunne schoone wol verloren en slechts stijve haren overig hielden. Met Engelsche rammen heeft men echter nog geene proeven kunnen doen dewijl dezen gelijk men weet niet uitgevoerd mogen worden. Indien men hier eenige Barbarijsche of Spaansche schapen kon bekomen, zou het intusschen gemakkelijk te beproeven zijn of men daarmede in de verbetering der wol slaagt of niet.

De reden, waarom men nooit eenige wol naar 't vaderland tot eene proef gezonden heeft, is omdat men van gevoelen was dat dezelve niet geschikt is om gesponnen te worden.

Pluimgedierte. Hoenders, parelhoenders, kalkoenen, paauwen, eenden en ganzen aarden hier zeer wel, doch worden niet in groote menigte voortgeteeld omdat zij in den droogen tijd alleen met mais moetende onderhouden worden eerder nadan voordeelig zijn.

Visscherij. De visscherij is de kostwinning van een groot gedeelte der inwooneren van het eiland, en wordt zoowel door blanken als door negers met zeer veel vlijt en naarstigheid voortgezet. De binnenwateren en baaijen van 't eiland alsook de zee, die deszelfs kusten bespoelt, leveren in zekere tijden van 't jaar en vooral in den regentijd, wanneer de visschen om het versch regenwater het land opzoeken, veel en verscheide soorten van visch op. In het droge jaargetij zijn de visschers verpligt met hunne kanoos diep in zee te gaan en blijven dan somtijds twee à drie dagen uit, wanneer zij op Kleine Curaçao 's avonds hunne canoos op het strand halen en aldaar blijven vernachten. Het vistuig, dat zij in de kanoos gebruiken, bestaat in hoeken en heele lange lijnen van dertig à veertig vademen, dik of dun naarmate de visschen op welken zij uitgaan. In de baaijen en binnewateren bedienen zij hun van trek- en werpnetten, van korven of fuiken, hier kanasters genoemd, en ook van hoek en lijn.

Hoewel er eene goede hoeveelheid visch jaarlijks gevangen wordt, zoo is en blijft die door de groote volkrijkheid des eilands doorgaans echter schaars en duur, wordende uit dien hoofde nooit vervoerd. De visch is over 't algemeen zeer goed en smakelijk. De voornaamsten en meest gezochten zijn de koningvisch, de zee- en binnensnoek, de Jacob Evers, de karpitaan, de pichechere, de baars, de geelstaart, de koraal, de karmauw, de harder, de sabel, de moddervisch en de paling. Schildpadden, kreeften en garnalen worden hier ook gevischt, smaken zeer goed en zijn buitengemeen voedzaam.

Bijen. Hoewel er geene voldoende redenen te vinden zijn waarom de honingbije hier niet zou kunnen aarden, zijn er tot nog toe geene proeven daarmede genomen. Het luchtgestel is daartoe gunstig, en het veld, de struikgewassen en boomen zelfs in het drooge saisoen bloemen en bloeisem genoeg op-

leverende, is men van gevoelen dat de bijenteelt hier wel zal kunnen slagen, te meer daar deeze insekten op de Spaansche kust, alwaar het in den regentijd al heel koud is en ongemeen hard en lang kan regenen, zeer wel aarden en honing geven.

Zijde. De moerbezieboom, welks bladeren den zijwormen tot voedsel verstrekken, zou misschien wel in de tuinen (hier hofjes genaamd) kunnen aangekweekt worden, maar of de zijworm zelf hier zou kunnen aarden is nog te beproeven. Vooreerst behoren de zijwormen stilte, luwte en droogte te hebben, zullen zij behoorlijk voorttelen en spinnen. In het regensaisoen, wanneer de boomen het bladenrijkst zijn en de eijertjes der zijkapellen of uiltjes zullen uitbreken, zijn de regens van zwaar onweder en hevige stormwinden verzeld, de nachten zijn koud en de lucht meestal vochtig. Dit alles te zamen genomen zou zeer nadeelig voor de zijteelt zijn. Ook zou men de zorg hiervan den negers moeten toevertrouwen, die niet alleen door hun onachtzaamheid maar teffens door de onaangename lucht, welke de meesten die in de tuin werken uitwasemen, aan deze tedere en keurige insekten hinderlijk zullen zijn.

Op Martinique en andere Fransche eilanden heeft men in vroegere jaren op last van Zijne Majesteit den Koning van Frankrijk met den zijteelt een begin trachten te maken, doch om deze en meer andere redenen heeft zij geen voortgang kunnen hebben.

Cochenilje. Het is wel mogelijk dat de cochenilje hier zou kunnen aarden, indien men er de behandeling van wist. De Indiaansche vijg of Juna (?), waarop deze insekten azen, groeit hier zeer wel en kan, indien er werk van gemaakt wierd, in menigte aangekweekt worden.

d. *Bewerking van ruwe producten.*

Eenige snuiffabrijken en eene menigte sigarenmakerijen in 't klein maken hier de eenigste fabrijken uit. De eerste snuiffabrijk werd hier door een Franschen Jood, van Kaap François te St. Domingo alhier aangekomen, in 1783 aangelegd. Deze fabrijkant toen de eenigste in dat vak zijnde heeft gedurende 15 jaren daarbij zijn fortuin gemaakt. Na zijn overlijden in 1798 of 99 werden er verscheide dergelijke fabrieken opgerigt die naarmate zij in getal toenamen minder voordeel opleverden.

Deze fabrijken op dit tijdstip ten getalle van acht aangegroeid zijnde geven derzelver eigenaren zoo weinig winst, dat deze om hun bestaan te vinden genoodzaakt zijn andere kleine speculatiën, als drooge goederen bij de el en dranken in 't klein te verkopen, bij de hand te nemen. De snuif wordt gedeeltelijk vervoerd gedeeltelijk op 't eiland zelf gebruikt.

De sigaren, welke hier door de behoeftige vrouwen die gene betere broodwinning aan de hand hebben, gemaakt worden zijn minder in kwaliteit dan die van La Guaira en van het eiland Cuba, en worden uit dien hoofde minder gezocht en vervoerd. Eene geringe hoeveelheid wordt wel somtijds door de schippers en 't scheepsvolk naar 't moederland medegenomen of als regalen door de inwoonders derwaarts verzonden, doch het grootste gedeelte wordt voor eigen vertier gebezigd. De winst, welke de sigarenmaaksters hebben, is derhalve zeer weinig. Meer dan 200 stuks kan ieder 's daags niet maken, en de winst wordt berekend tegen een reaal ten honderd dus nog niet eens een halve dagloon. Het sigarenrooken hier algemeen in zwang zijnde worden echter hierdoor een aantal oude en behoeftige lieden gedurig bezig gehouden en van het dagelijks brood voorzien.

Men maakt hier ook een soort van gemeene stroohoeden die om derzelver ligtheid door de inwoneren gekogt en gedragen worden. Deze bezigheid verschaft naauwelijks de kost aan een klein getal arme menschen.

Aan ambachtslieden hebben wij geen gebrek. En zijn hier een aantal goede schrijnwerkers, huis- en scheepstimmerlieden, kunstdraaijers en metzelaars die, indien zij werk genoeg hadden, een zeer goed bestaan zouden hebben. In vroeger tijd toen er weinig ambachtslieden waren verdienden zij veel gelds, doch tegenwoordig zijn er zooveel dat zij als 't ware elkander in den weg zijn, hetgeen ook de reden is waarom eenigen zich op andere koloniën zijn gaan nederzetten, alwaar zij meer te doen hebben en beter betaald worden. Men heeft hier ook veel schoen- en kleermakers, eenige kuipers, looijers, blikslagers, goud- zilver- en ijzersmeden, doch onder deze hier opgenoemde ambachtslieden zijn er maar weinig, die in hun handwerk zoo ver gevorderd zijn als de eersten, van welke de schrijnwerkers vooral het zeer ver gebragt hebben daar zij hier even zo goed bijna als in Europa arbeiden. De meubilen, door hun meestal van mahognijhout vervaardigd, worden somtijds naar de Spaan-

sche kust en ook wel naar Jamaika en andere eilanden als bestelgoed verzonden, een bewijs dat onze schrijnwerkers voor die van de andere koloniën niet behoeven te wijken. Zij werken inderdaad zeer goed en zijn in weerwil van het heet en drukkend luchtgestel zeer naarstig. Over het algemeen bezitten de handwerklieden eene bijzondere vlugheid en geschiktheid tot het leren van alle ambachten. Koperslagers en anderen, die misschien anders hier nuttig zouden zijn, hebben wij niet.

Het spinnen van Curaçaosche katoen zou om er handel mede te drijven der moeite niet waardig zijn. Op het artikel katoen zal men zien hoeveel werk men van hetzelve gemaakt heeft, aan hoe veele onheilen hetzelve onderhevig is, en welk eene kleine hoeveelheid er hier van verzameld wordt. Elk huishouden spint slechts zooveel als het voor eigen gebruik behoeft, en zulks wordt door de vrouwen en slavinnen uit de hand of op het spinrokken gedaan. Het is wel jammer dat het katoen hier niet meer voordeel oplevert, daar men hetzelve altoos boven alle andere katoen de voorkeur gevende ook duurder zou kunnen verkopen.

IV. Handel.

De handel, voorheen de bloei en welvaart dezer kolonie, in vorige jaren de bronader des geluks niet alleen der inwoners van dit eiland over het algemeen maar ook zelfs veler kooplieden in 't moederland, ondervindt thans eene buitengemeene groote stremming. Deszelfs veerkracht is zoodanig verslapt, dat zelfs de voornaamste kooplieden weinig te doen hebben en de mindere bij denzelven naauwelijks zooveel verdienen om hunne onlangs door het gouvernement opgelegde patenten te betalen, en hun huishouden van het noodige te voorzien.

Om een juist denkbeeld van den Curaçaoschen handel te hebben dienen wij eene korte schets van deszelfs voormalige gesteldheid op te geven, en zullen ten dien einde een aanvang maken met het tijdvak van den oorlog van het jaar 1780, wanneer men met regt zeggen kan dat het de gulden eeuw voor Curaçao was. Handel en zeevaart waren in den volsten bloei, er heerschte een algemeene rijkdom en overvloed, den vreemden zoo wel als den ingezetenen ging het naar wensch en elk gevoelde zich in zijnen stand gelukkig.

Men behoeft slechts aan te merken dat er op het tijdstip, dat het eiland St. Eustatius door de Engelschen in 1781 veroverd werd, in deze haven negentig rijkgeladen Hollandsche koopvaardijscheepen van 50 tot 300 lasten lagen, behalve een honderdenvijftig koloniale vaartuigen, die op de naburige West-Indische koloniën handel dreven. De pakhuisen waren opgestapeld vol van Hollandsche goederen en koloniale producten. Voor suiker, katoen en verwhout waren er geene bergplaatsen. Deze artikels was men genoodzaakt op de werven en kaaijen in de open lucht te laten liggen. Aan gereed geld was er een zoo groote voorraad dat men niet dan met onbeschrijvelijke moeite zijn geld tegen 4 p°. 's jaars kon uitzetten. De rentenier of zoogenaamde hypotheekhouder ontving ongevraagd zijn kapitaal terug en was genoodzaakt, daar niemand hem meer behoefde, zijn geld renteloos op te sluiten.

De oorlog, welken het Britsche gouvernement toen Holland aandeed, bragt onzen handel in 1781 eenen geduchten schok toe. Echter werd dit in 't daarop volgend jaar eenigermate vergoed door eene meer uitgebreide commercie met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, en naderhand door den handel met eenige havens der Spaansche kust (van Cumana tot Cartagena toe), waarmede men toen bestendiger en veiliger handelen kon daar zij in 1784 van den Koning van Spanje tot dat einde vrijheid verkregen hadden. De vrede met England in 1784 bragt ons weder veel voordeel bij daar men gedurende dezen tijd tot 1790 toe rekenen kon jaarlijks 16 tot 20 rijkgeladen schepen uit het moederland te ontvangen en met beste producten geladen terug te zenden.

De Fransche revolutie, in 1789, die in 't daarop volgende jaar in de koloniën van St Domingo zich deed gevoelen, bevoorregte den handel ook niet weinig doordien zij aldaar aan vreemde manufacturen, waarvan wij voorzien waren, gebrek hadden.

Dus bleven wij tot in 1795 van onzen handel voordeel trekken, toen de hernieuwing des oorlogs met Engeland door de omwenteling de vaart naar het moederland weder verhinderde. Niettemin bleven wij nog met de Spanjaarden aan de kust handelen, die ook geen toevoer uit Spanje hebbende verpligt waren de goederen, waarvan wij nog rijkelijk voorzien waren, tegen hunne producten uit te wisselen. Deze producten werden

weer door ons aan de Amerikanen en Deenen voor hunne overgebragte goederen in betaling gegeven.

In 1797 en 1798 kreeg onze commercie een aanmerkelijken steun door het verschil, welk tusschen de Vereenigde Staten van Amerika en Frankrijk plaats had, daar de eersten alle gemeenschap met de laatste en hare koloniën verbiedende, verscheide Amerikaansche kantoren vooral van Baltimore zich hier kwamen nederzetten, en met kleine snelzeilende vaartuigen onder Hollandsche vlag de zuidzijde van St Domingo met provisie en manufacturen voorzagen en daarvoor koffij en katoen in betaling namen, welke zij eerst hier aanbragten en vervolgens van hier naar Amerika verzonden.

In 1799, toen St Domingo zich onafhanglijk van Frankrijk verklaarde, hield deze handel geheel op. Op datzelfde tijdstip werd ook de haven van Laguayra geopend, hetgeen ons hier zeer veel deed lijden. Hierbij kwam noch de Fransche expeditie van Guadeloupe in 1800, wanneer het eiland aan de Engelschen werd overgeleverd, waardoor onze handel geheel aan 't kwijnen geraakte, daar uit kragt der parlementaire navigatie-acte van Engeland alle correspondentie met Noord-Amerika en St Thomas ophield, en geene goederen noch eetwaren (mais en meel uitgezonderd) dan uit Engeland of van deszelfs koloniën tegen eenen buitengewoon hoogen prijs alhier ingevoerd mogten worden. Hoezeer de Engelsche gouverneurs onzen handel op allerhande wijze zochten te begunstigen was dit verval door het bestaan der gezegde acte onherstelbaar, want Jamaika en St Thomas hadden in dien tusschentijd de voordeelen des Spaanschen handels geheel aan zich getrokken.

De omstandigheden waren in weerwil van dit ongeval echter nog tamelijk gunstig, want wij hadden geene zware belastingen te betalen. Het guarnisoen werd door het Engelsche gouvernement betaald en gevoed en de inkomende en uitgaande regten waren toereikende genoeg om de koloniale ambtenaren, die toen minder in getal waren, te betalen en de koloniale uitgaven te bestrijden.

Curaçao eigenlijk de wisselplaats van Spaansche en gedeeltelijk van Fransche producten tegen Europeesche manufacturen zijnde heeft zeker zedert 1795 tot 1802 in mindere mate geleden dan de andere West-Indische eilanden, en indien men deszelfs toenmalige gesteldheid bij de tegenwoordige vergelijkt

moet men bekennen dat het eiland toen in een bloeijende staat was. Producten had men hier in overvloed, goederen werden zeer gezocht en er bestond steeds een goede omloop van geldspeciën, al hetwelke wij op dit oogenblik moeten missen.

Na den vrede van Amiens in 1802 ging het eiland weder over aan het Hollandsch gouvernement. Deze verandering, hoewel streelend voor 't hart, was echter voor den handel niet gunstig. Het gemis van St Domingo en het openen der Spaansche havens aan de kust voor de neutrale mogendheden, toen Spanje met Engeland in oorlog geraakte, gevoegd bij een wreed beleg door de Engelschen , die toen weder in oorlog waren, en alle vaartuigen van hier afgesneden [zijnde] was genoeg om ons den hevigsten slag toe te brengen, terwijl de Amerikanen en Deenen en vooral de eersten zich als 't ware van den handel op de Spaansche kust, van de Orinoko af tot aan Maracaibo toe, geheel meester maakten.

Dan komen nog hierbij de noodlottige omstandigheden, welke de inwoonders in 1804 ondervonden door het landen en beschieten der stad door de Engelschen onder zekeren kapitein Bligh en in 1805 door het landen van kapitein Murray, die met zijne manschappen verscheide plantagiën afgelopen, eene menigte huizen en schuren afgebrand en eenige slaven en het meeste en beste vee weggevoerd hebben.

In deze beklagenswaardige gesteldheid bleef het eiland tot in 't begin van 't jaar 1807, toen hetzelve op den 1sten Januarij des morgens vroeg onverwachts en op eene zonderlinge wijze door vier Engelsche fregatten overvallen en stormenderhand genomen werd. Groot waren reeds onze rampen doch dit geval vergrootte dezelve noch meer, want alle Hollandsche capitalen en alle vlottende eigendommen benevens eene menigte rijkgeladene vaartuigen, welke na het nemen van 't eiland inzeilden, werden prijs verklaard, hetgeen ten gevolge had dat vele toen nog welgezetene inwoonders geheel in eenen armoedigen staat gedompeld werden.

Gedurende het Engelsch gouvernement bleef onze handel met Engeland en deszelfs koloniën en met de Spaansche kust bepaald. Amerikanen en Deenen konden niet dan eenige provisie aanbrengen en ook geene producten van aanbelang medenemen, want alhoewel de aanvoer van koloniale producten van de Spaansche kust herwaards toen vrij aanzienlijker was dan op

dit tijdstip, zoo mogten zij echter niets dan huiden, kabrietevellen en golfethout vervoeren. Engeland overlade ons met drooge goederen en rum kregen wij in overvloed van de Engelsche eilanden, doch aan eetwaren leden wij gebrek, alles was uittermate duur en de gemeene man kon niet bestaan. Dan kwam hierbij nog de oorlog tusschen Engeland en Noord-Amerika, die bijna drie jaren duurde en de inwoonders van Curaçao zoowel kooplieden als planters tot het toppunt hunner rampen bragt. De mais, die anders tegen een pattinje of rijksdaalder het schepel verkocht wordt, klom tot op vier, en alles was naar evenredigheid driemaal hooger dan naar gewoonte in prijs gestegen. Menigmaal waren wij met hongersnood gedreigd en zouden naar alle waarschijnlijkheid daartoe geraakt hebben, indien niet eenige kooplieden tusschen beide kleine vaartuigen uitzonden om mais van de Spaansche kust te halen. Om niet verder hierover uit te weiden zal ik slechts zeggen dat er in dien tijd zeer weinig voordeel in de commercie te vinden was, dat de meeste mercantiele huizen den handel opgaven, eenige verlieten het eiland, anderen namen hunne toevlugt tot het koopen van plantagiën, waarbij zij zoo al geen voordeel vonden ten minste voor verdere verliezen bewaard bleven. Diegenen, welke het nog al bleven volhouden, benevens verscheide Engelsche supercargas, welke zich hier nedergezet hadden, hebben over 't algemeen meer verloren dan gewonnen.

Eindelijk dan verliepen deze dagen van ramp en tegenspoed, eindelijk zagen wij weder op den 4 Maart 1816 den vreugdevolsten dag voor Curaçaosche ingezetenen, de driekleurige vlag, onder welke wij voorheen zoo gelukkig waren, op onze fortressen wapperen. Aan onzen wettigen vorst teruggegeven hadden wij redenen eene troostvolle hoop op betere tijden in onze dankbare harten te koesteren. Een goed begin bedroog ons ook in onze verwachting niet, daar wij zedert den vrede reeds wel 12 of 14 volgeladen schepen uit het moederland ontvangen hebben, dewelke wij echter tot ons leedwezen alsnog niet allen hebben kunnen van retouren voorzien, hetgeen door de aanhoudende binnenlandsche onlusten op de Spaansche kust veroorzaakt wordt.

Wij vermeenen uit het verhaalde den voormaligen zoowel als den tegenwoordigen toestand des handels duidelijk genoeg te hebben aangewezen, en zullen kortheidshalve overgaan met de wijze hoedanig dezelve tegenwoordig alhier gedreven wordt aan

te toonen en de grootste redenen van deszelfs verval aanwijzen.

Voornamelijk bestaat onze handel tegenwoordig in inschepingen van hier naar de kust van Coro of naar 't eiland Aruba, van waar men de goederen in zeer kleine vaartuigen (lanchas genaamd) en in eene geringe hoeveelheid naar de kusten van de Golf van Maracaibo verzendt, en voor dezelve aldaar kabrietevellen, huiden en golfethout in betaling neemt. Deze retouren, ook in 't klein op Aruba gebragt, worden aldaar opgelegd tot men eene genoegzame hoeveelheid bij elkander verzameld hebbe om een kleine goelet of bark te bevrachten en naar Curaçao te verzenden. Kabriettevellen en huiden worden hier voor gereed geld verkocht, doch het golfethout wordt gemeenlijk voor Noord-Amerikaansche producten verruild. Deze commercie, hoe gering zij ook schijnen moge, is de eenigste bestendige markt, welke dit eiland voor droge goederen heeft en teffens de eenigste geregelde handel, welke wij met de kust hebben. Met Laguaira en Porto Cavello doen wij weinig van aanbelang, eenige toevallige gelegenheden doen zich wel op doch nooit tot een groot bedraag. Ook is deze geringe commercie met de Spaansche kust op dit oogenblik geheel gestremd daar zij ten hoogste onveilig gemaakt wordt door de menigte independente kapers en zeerovers, die vermetel genoeg zijn Spaansche vaartuigen tot voor deze haven en tot onder het bereik van ons geschut te vervolgen en te nemen, ja zelfs Hollandsche vaartuigen aanvallen en uitplunderen, terwijl het ons aan snelzeilende oorlogschepen ontbreekt om zulks tegen te gaan en onze commercie te beschermen.

De commercie tusschen Curaçao en Hayti is tegenwoordig van weinig aanbelang en wordt meestendeel door eenige lieden van de kleur gedreven. De artikelen, welke zij hier brengen, bestaan in mais, jammes en verwhout. De koffij wordt daar zelf door de schepen, welke uit Europa regtstreeks naar de kolonie gaan, opgekogt of gedeeltelijk naar St. Thomas ingescheept, doch naar Curaçao zenden zij er zeer weinig van. Met Spaansch St. Domingo hebben wij even weinig handel. In eenige kleine laadingen van maghognyhout en dat wel gemeenlijk nog van eene mindere soort bestaat deszelfs gantsche handel met dit eiland. Ook is in geene der havens van Spaansch St. Domingo eene goede markt voor drooge goederen.

De handel met de Vereenigde Staten van Amerika is in

meel, vleesch, spek, mais, timmerhout en eenige Oostin[illegible] goederen, welke hoofdzakelijk tot vertier op het eiland z[illegible] [illegible] bruikt worden. De betaling voor deze artikelen gesc[illegible] woonlijk met kabriettevellen, huiden en golfethout.

Met Jamaika hebben wij dikwijls gemeenschap maar niet veel handel. De vaartuigen, welke gebruikt worden tot het halen van hoornvee en muilezels voor dat eiland, komen wel hier aan doch nemen altoos hunne ladingen in aan de Spaansche kust. De zulken, welke hier tehuis behoren, brengen meestendeels gereed geld of Engelsche manufacturen terug.

Het handelen met de Bovenwindsche eilanden is in deszelfs gevolgen hoogst nadelig voor de kolonie en schadelijk voor het moederland. Deze commercie bestaàt in het herwaarts zenden van slechte rum, die hier voor een geringen en onbepaalden prijs verkocht en meest in gereed geld als kwadrupels, pattinjes of andere soort van goede munten welke voorhanden zijn betaald wordt, waardoor zich het eiland van deszelfs goede muntspeciën beroofd ziet, en rum goedkoop zijnde het vertier van de genever verhinderende ook het moederland in dezen voornamen tak van deszelfs commercie veel afbreuk veroorzaakt.

Alle de Britsche eilanden beschermen en begunstigen intusschen hunne koopmanschappen door zware belastingen op den invoer van vreemde goederen te leggen. Te Jamaika is de impost op de genever twee pattinjes per gallon behalven de onkosten in het moederland, de eenigste plaats van waar de genever derwaarts ingevoerd kan worden.

Met het westelijk gedeelte van de kust, te weten van St. Martha tot Vera Crux, hebben wij tegenwoordig niets te doen. Dezen handel heeft Jamaika zich geheel toegeeigend, en die schikking is dermate gemaakt dat wij redenen hebben te vrezen, dat dezelve voor ons geheel verloren is. De admiraal van de ree van Jamaika heeft altoos een oorlogschip in Vera Crux, een in Campêche, een te Chagre en een te Carthagena. Het eerste ontvangt het geld der kooplieden van het gantsche zuidelijke inlandsche gedeelte van Mexico, het tweede dat van Yucatan en aanmerkelijke sommen, die aldaar uit de stad Mexico gezonden worden sedert dat de weg naar Vera Crux door de insurgenten afgesneden is geworden, het derde schip ontvangt het geld dat over Panama komt en derwaarts gebragt wordt van de kusten van California, St. Blas en Acapulco en

uit Lima (deze gantsche kust is door hun ingenomen), en het vierde schip te Carthagena ontvangt al het goud zoo in staven als in muntspeciën, dat de Magdalena langs komt uit Sta Fe en uit het gansche onderkoningrijk van Nieuw Grenada. Het geld is, zoodra het aan boord der schepen is, vrij van alle nazoek en opbrengen der customhuizen en de kapiteins dier scheepen trekken 2½ pc° voor het brengen der kontanten naar Jamaika, alwaar de Spanjaarden dezelven in goederen besteden. Op het oogenblik als zij met hunne vaartuigen tot hun vertrek gereed zijn, wordt hun (mids de lading 40,000 $ is bedragende) een convooij toegestaan naar welke haven zij ook verkiezen. Dusdanig worden de Spaansche handelaars tegen hunne eige oorlogschepen en kustbewaarders beschermd, en dit is eigenlijk de grootste reden om welke die kust, welke voorheen alleen Duitsche en Hollandsche goederen gebruikte, tegenwoordig niets dan Engelsche manufacturen koopen wil.

In het tijdvak toen het ongemunt goud en zilver in Engeland zoo hoog in prijs was (hetgeen de kooplieden in Jamaika in staat stelde hunne goederen goedkoop te geven en daardoor de koopers aan te lokken) zijn er in ééne maand 2000,000 pattinjes of rijksdaalders aldaar aangebragt, en Jamaika heeft jaarlijks voor retouren van uitgezondene Engelsche manufacturen in muntspeciën alleen over de 5000,000 overgemaakt. Wij spreken slechts van dit gedeelte hunnes handels dewijl hetzelve een der voornaamste oorzaken van het verval onzer commercie is. De Britsche acte van vrije haven de beletselen door die van zeevaart daargesteld weggeruimd hebbende, zullen de Engelschen waarschijnelijk dezen handel blijven behouden, te meer daar hunne aardrijkskundige ligging en hunne grootere fondsen en sterkere magt denzelven begunstigen.

De havens der Spaansche kust zijn alsnog open en indien de independenten de overhand krijgen zullen zij zekerlijk altoos openblijven. Overwinnen de koningsgezinden dan zal Spanje dezelven in lang nog niet kunnen sluiten, want zonder vreemden handel zullen zij niet in staat zijn hun koloniaal gouvernement en voornamelijk de kostbare inrigting, welke zij zullen moeten maken, te onderhouden. Gevolgelijk zal ons eiland hierdoor in welk geval het ook zij deszelfs aanzien en voordeel in den handel verliezen.

Het nemen van het Trinidad door Groot-Brittanje heeft ook hoewel geene dadelijke echter ernstige gevolgen op den Cura-

çaoschen handel te wege gebragt. Hoewel het lang voorheen een vrije haven was had er in 't begin een zekere graad van mistrouwen in het Spaansch gouvernement plaats, weshalve er geene groote verzending van goederen naar dat eiland gedaan werd, waardoor de handel op de rivier de Oronocco door dat kanaal zeer bekrompen was en bijna niets opleeverde in vergelijking bij het vertier van goederen voor de landschappen van Varinas en Guiana, wier opper- en inlandsche gedeelten enkeld uit Porto Cavello voorzien wierden, welke laatste de producten dier plaatsen hier invoerde en zich weder van onze goederen voorzag. Het eerste middel, hetwelk de Engelschen aan de hand namen, was de Spanjaarden vrije handelpassen te verleenen, waardoor de handel van Trinidad naar de Oronocco en de kusten van Paria zich zoozeer uitbreidde, dat de goederen van Trinidad langs de Oronocco en Meta tot naar de stad Sta Fe de Bogotha tegen eenen veel geringeren prijs vervoerd werden dan dezelven langs de Magdalena konden verzonden worden. Alle de binnelandsche landschappen, welke door deze rivieren besproeid worden, zonden dus hunne producten naar Trinidad, met dit voordeel dat dezelfde canos, die de producten naar Trinidad bragten, voldoende waren om op de golf van Paria te varen, want dikwijls worden de goederen, die op de verschillende landingplaatsen van de Arouri en noordelijke takken van de Oronocco ingeladen worden, niet dan bij derzelver aankomst te Trinidad ontladen. De vlakten tusschen San Carlos en Varinas tegenwoordig door sterke benden van banditen overloopen zijnde, worden alle de voortbrengzelen dier landstreek langs deze rivier naar derzelver oevers verzonden.

Door alle deze zamenloopende ongunstige omstandigheden is de Curaçaosche handel zoodanig vervallen, en hoewel wij door den vrede het geluk hebben ons eiland weder aan het moederland onder eene zoolang gewenschte regering teruggegeven te zien, zoo hebben wij nogthans vooralsnog geene vooruitzicht of hoop op beterschap te koesteren.

De vrees dat de independenten op de Spaansche kust de overhand krijgen bevangt hier aller harten, want Curaçao zou daardoor alle commercie verliezen en geheel geruineerd worden.

Het is niet mogelijk de in- en uitvoer en het getal aanleggende schepen over de opgegevene jaren op te geven alzo de boeken van die jaren niet voorhanden zijn.

Het getal vaartuigen thans tot deeze koloniën behorende is te zien op den hiernevens onder N° 6 gevoegde staat [1], zijnde 't niet mogelijk het getal over het jaar 1790 en 1803 op te geven omdat er geene aantekening daarvan voorhanden is.

Muntspeciën.

De gouden munten, welke hier op het eiland in omloop zijn, bestaan in Spaansche dubloenen of kwadrupels en Portugeesche Johanissen (beide wigtige en onwigtige) en de zilveren munten zijn heele, halve en kaartpattinjes, gekapte vierde en vijfde gedeelten (guillotines genaamd) en eene soort van Deensche schellingen of tolfschellingstukken, hier door de wandeling realen geheeten. De stuivers of plakkies zijn een mengelmoes van oude Deensche 2 skellings, oude Fransche deux-sous en oude Duitsche en Pruissche stubersstukjes.

De gouden Spaansche dubloen of kwadrupel houdt 19 karaten fijn, weegt 17¼ ingelsen en is in 1801 door het gouvernement alhier tot de waarde van 16 pattinjes of 24 pezos van achten gekeurd en aanbevolen, alhoewel de wezenlijke waarde van deze munt mits het gewigt als boven houdende niet meer dan 19½ pezos bedraagt. Houden de kwadrupels dit gewigt niet, dan worden zij tegens 9 realen of 3/4 pattinje het engels opgekogt en als retouren buiten 's lands en vooral naar de Bovenwindsche eilanden verzonden. Dikwijls worden de kwadrupels tot dat einde met 15 pc° agio ingewisseld, hetgeen onzen handel met die eilanden zoo nadeelig maakt wordende ons eiland daardoor van deszelfs gereed geld ontbloot. Tegenwoordig zijn er geene, ten minsten zeer weinig kwadrupels in omloop.

De gouden Johannis, een Portugeesche munt fijner van alloi dan de kwadrupels, weegt 9¼ engelsen en is van onheugelijke tijden af de hoofdmunt hier op het eiland geweest. Deszelfs gangbare waarde is 90 realen of 11¼ pezos, komende dus het engelsche op ongeveer 10 realen te staan, doch in 1793 werden er door de Amerikanen eene ligtere soort, echter van zuiver goud, 7 tot 7½ engelsen houdende en gelijk men verzekeren wil te Manchester nagemaakt, hier ingevoerd. Derzelver maaksel

[1] Deze staat geeft op voor Curaçao 70 vaartuigen (het grootste van 149 het kleinste van 5 ton), voor Bonaire 6 (het grootste van 30 het kleinste van 7 ton) en voor Aruba 7 (het grootste van 41 het kleinste van 8 ton).

was zoo juist met de ouden of wigtigen overeenkomende dat men het bedrog niet dan door den aanzienlijken invoer ontdekte. Dit kwaad had zich ook toen reeds door de gantsche W.-Indiën verspreid, weshalve het goud in alle de andere koloniën op het gewigt gebragt werd, doch onze regering vond goed, om het gereede geld hier te behouden, alle de reeds op het eiland zijnde en ingevoerde Johannissen, zoo wigtige als valsche zonder onderscheid, van een stempel (de beginletter des naams van eenen daartoe benoemden goudsmit uitmakende) te laten voorzien en evenals naar gewoonte tegen 90 realen gangbaar te verklaren. Dit middel verhinderde echter den voortgang der vervalsching en des invoers niet want het stempel werd ook alras nagemaakt, en het getal der valsche Johannissen groeide allengskens aan terwijl intusschen de wigtigen gedeeltelijk vervoerd en deels door schurken afgevijld en in waarde verminderd werden, zoodat er binnen weinig tijds geene gewigthoudende Johannissen meer in omloop te vinden waren. De gesnoeiden en valschen toen bij het gewigt te laten rouleren zou den inwoonderen en vooral den minvermogenden een te groot verlies toegebragt hebben, want de Johannissen hielden niet meer dan 6, 7 en 8 engelsen het stuk.

Het gouvernement, om deze schade en het verder bedrog voor te komen en teffens het vervoeren der weinig nog overgeblevenen wigtigen te verhinderen, besloot alle de Johannissen op te roepen en dezelven met nog vijf stempels als voren door vier onderscheidene daartoe bestemde goudsmeden te laten stempelen, en ieder van een kaartje, door twee leden uit den Raad getekend en met 's lands wapen gestempeld, te voorzien, zonder welk kaartje de Johannissen niet gangbaar waren. Niettemin werden er hier zelf door valsche munters, die zich hebben weten schuil te houden, opnieuws vàlsche Johannissen met de vijf stempels gemaakt, voor welke zij de kaartjes der toen nog vervoerd wordende Johannissen van 8 engelsen gewigt wisten op te koopen. Dit schandelijk bedrijf heeft zoo blijven voortduren tot in 1808, toen het Engelsch gouvernement de kaartjes geheel afschafte. Hierdoor kregen de kwaadwillige beter gelegenheid hunne schurkerijen met minder gevaar voort te zetten, hetgeen ten gevolge had dat er zoo veele nagemaakte Johannissen in omloop kwamen, dat het gouvernement verpligt was in 1815 weder eene oproeping te doen, waarbij

gebleken is dat er onder de 30,795 Johannissen 4,475 nieuwe van slechter alloi waren, welke men nagemaakte noemde om van de vorige goedgekeurde onderscheiden te worden. Bij de vorige stempels werden er toen nog drie gevoegd en de gantsche massa uitgegeven als van ouds tegen 90 realen, zoodat de thans hier gangbare Johannissen over 't algemeen nog slechter en ligter zijn dan de vorige en grosso modo gerekend niet meer àan goud dan 35 à 36 pc°. van de gangbare waarde houden.

Pattinjes of Spaansche daalders wegen niet meer dan $17\frac{1}{2}$ engelsen en worden tegens 12 realen of $1\frac{1}{2}$ pezos uitgegeven. Zij zijn tegenwoordig hier zeer schaars doordien dezelven evenals de kwadrupels en met gelijke agio ingewisseld en verzonden worden. Aan wezenlijke waarde houdt de pattinje niet meer dan $10\frac{1}{3}$ realen, zijnde het engels gerekend à $3\frac{5}{8}$ stuivers of plakkies. Het oud zilver groote keur hier 12 realen waardig zijnde komen de pattinjes op omtrent 14 pc°. boven derzelver innerlijke waarde in den omloop te staan.

De halven en kwarten worden ook gretig opgewisseld en vervoerd.

Guillotines of vierde en vijfde gekapte gedeeltens der zilveren pattinje houden, de eersten drie en de laatsten drie en een halve reaal, en om klein geld in den omloop te hebben werd door het gouvernement in 't jaar 1798 eene som van 7000 ronde pattinjes in vierendeelen gekapt, die het stuk voor 3 realen (dezelfde waarde der pattinje) toen uitgegeven werden. In 1814 onder het Engelsch gouvernement werden er nog 8000 pattinjes doch in vijven gekapt, ieder stuk gangbaar ook voor 3 realen, maar toen werden de oude guillotines of driekantjes ingeroepen en met een stempel tot de waarde van $3\frac{1}{2}$ realen gebragt. De winst hieruit spruitende ten bedrage van Ps 4567—4—. bestede het gouvernement om de Ps 2285—6—. papieren geld, dat in zwang was en gemakkelijk nagemaakt werd, in te koopen en te vernietigen, de rest was winst voor 's lands kas.

De realen zijn, gelijk gezegd is, eene soort van Deensche munt en houden 6 stuivers of plakkies ieder.

Een kwadrupel houdt 16 pattinjes of 24 pesos.

Een Johannis houdt $7\frac{1}{2}$ ditos of $11\frac{1}{4}$ ditos.

Een pattinje houdt 12 realen.

Een reaal houdt 6 stuivers of plakkies.

De pezos van achten is geene munt doch gemakkelijkheids-

of gewoontenshalve worden de meeste boeken in pezos, reaal en stuivers gehouden, de pezos op 8 realen gerekend.

Buiten de kwadrupels en pattinjes rekent men dat er tegenwoordig aan Johannissen, guillotines, realen en stuivers in omloop zijn P^s 380,000 of driehonderdentachtigduizend Pezos van achten. Het bedrag der thans nog op het eiland zijnde kwadrupels wordt geschat op P^s 20,000 of twintigduizend Pezos van achten. Deze tezamen genomene P^s 400,000 zullen grosso modo gerekend aan wezenlijke waarde niet meer uitmaken dan 200 à 220 duizend Pezos van achten.

Maten en gewigten.

De maten en gewigten alhier in gebruik zijn oorspronkelijk Amsterdamsch doch door onachtzaamheid is er een gering verschil in gekomen, zijnde onze maten en gewigten iets grooter. Het onderscheid op een vijftig pond ijzer gewigt is niet eens merkbaar. Het pond, in den handel gebruikt, is evenals in Amsterdam van 16, en dat in de medicijnen, het goud, zilver en essencen gebezigd wordt in Trois gewigt van 12 oncen.

Het verschil in de ellemaat is ook zeer weinig. De houtkopers bedienen [zich van drie onderscheidene voetmaten, namelijk bij het meeten van greenen deelen bezigen zij de Amsterdamsche voetmaat van 11 duimen, bij Noord-Amerikaansch hout van de Engelsche van 12 duimen Engelsch, en bij mahognijhout van de Rijnlandsche voet.

De één pc°. Kaapvaartkas.

Deze kas, welke het eigendom der Kolonie was, wierd geadministreerd door twee perzonen, die van de inkomsten vijf percent genoten. Deze inkomsten bestonden in een percent van alle in- en uitgevoerde goederen, welke behalve de gewone inkomende en uitgaande regten betaald wierd aan den ontfanger-generaal, die dezelve alle drie maanden aan de administrateurs dier kas uitkeerde, drie realen van ieder ingevoerde vat meel ter fiscalaat ontvangen en in de kas gestort, en eindelijk in de interessen van de uitgelegde gelden.

Deze kas, waaruit de boekhouder en schrij.behoeftens betaald wierden, strekte om wanneer het vereischt wierd kapers uit te rusten om den handel en scheepvaart te beschermen, — ook

wierden de justitiekosten alsmede andere kleine onkosten daaruit betaald. Bij de vermeestering des eilands in het jaar 1807 ging dezelve over aan de capteurs, die de administrateurs gelastten de hypotheken en andere schuldbrieven van dezelve aan hen te endosseeren op poene van verstoken te zijn van het voorrecht van capitulatie, waardoor zij als vijanden van Groot-Brittanje zouden geconsidereerd en hunne eigendommen geconfiskeerd worden.

De staat van deze kas zoals dezelve op den 31 December 1800 geweest is alsmeede de staat derzelve bij de bezitneming der kolonie op den 4en Maart 1816 gaan hiernevens beide onder n° 7. [1] Deeze kas is in het jaar 1798 door Directeur en Raad des eilands aan den heer Pieter François Diedenhoven bij obligatie verbonden voor eene somma van veertigduizend Pezos van agtten door het land aan hem verschuldigd.

Het overgeblevene fonds is thans onder de administratie van den ontvanger generaal.

Procureurs.

Er is maar een practiseerende advocaat en vier procureurs, welk getal genoegzaam is. De procureurs zijn over 't algemeen welgeoeffend in bestaande praktijk en in de regtsgeleerdheid.

Het rapport, dat ik omtrent dezelve van den president van het Hof van justitie bekomen heb, luidt:

. . . .

. . . .

De secretarissen van den Raad van Politie en van het Hof van Justitie oeffenen als van ouds het notarisambt uit, particuliere notarissen zijn dus overbodig en de opbrengst van notarisambt zoude aan iemand, die dat ambt alleen waarneemt, geen bestaan geven.

Eigenlijke particuliere banken van lening zijn er niet. Men vindt niet meer dan een perzoon op het eiland die behoorlijk gepatenteerd is tot het houden van een lombard.

Onder het voormalig Engelsch bestuur is in het jaar 1810 een weeskamer voor de Joodsche gemeente opgerigt en voorzien van eene instructie, waarvan copie hiernevens gevoegd is [2]

[1] Het scheen onnoodig dezen staat hier op te nemen.

[2] Als voren.

N°. 3. Vóór de oprigting dezer weeskamer waren de parnassim en penningmeester met de ab intestato boedels van perzonen tot hunne gemeente behorende belast geweest, dog alvorens dezelve te aanvaarden moesten zij speciale kwalificatie van den Raad daartoe verzoeken. Maar vervolgens en wel in het jaar 1802 wierden zij op hunne voordragt gekwalificeerd diergelijke boedels dadelijk te doen verzegelen en in custodie te nemen, en daarna des Raads kwalificatie tot de reddinge en liquidatie derzelven te verzoeken. Vervolgens wierden de gen^e^ parnassim en penningmeester in het jaar 1810, kort vóór de oprigting der kamer voormeld, op hunne voordragt gekwalificeerd om zonder zich deswegens nader aan den Raad te adresseren alle diergelijke ab intestato boedels direct te aanvaarden en te likwideren.

Gedurende den tijd dit eiland in het bezit der Engelschen geweest is, is hetzelve op dezelfde wijze als te vooren bestierd geworden met uitzondering van hetgeen de commercie en de militaire administratie aanging.

Het Custom House evenals op alle Engelsche plaatsen bestond op zig zelven en had de directie over alles wat de commercie aanging.

De perceptie van de koloniale regten was evenals te vooren en nu aan den ontvanger-generaal gedemandeerd.

De regering had over het commerciewezen niets te zeggen, alleen de koloniale regten konden door dezelve bepaald worden en de fiscaal, die niet te voren zooals nu over de sluikerij waken moest, had daarmede niet te doen.

De militaire administratie stond in geene betrekking met het civil bestuur. Over de magazijnen van vivres had een commissaris, die militaire ambtenaar was, de directie. De casernes en gebouwen ten dienste en gebruike van het guarnisoen bestemd waren onder het opzicht van een officier als caserne- of barakmeester en wierden op kosten van het gouvernement in Engeland onderhouden, de betaling der tractementen en soldijen geschiedde door een officier als soldijmeester en de oorlogsbehoeften waren onder de beheering van eenen magazijnmeester, die een militeir ambtenaaar was. De kosten en uitgaven van deeze administratie, die zoals reeds gezegd is geheel afgescheiden van het civil bestuur was, waren ten lasten van het gouvernement in Engeland en wierden goedgemaakt uit wissels op 's Rijks schatmeester of commissarissen van de thesaurie getrokken.

Er was ook een inspecteur van 's lands gebouwen, die het opzicht had over alle gebouwen die niet tot militair gebruik bestemd waren. Deeze wierden ten kosten der koloniale kas onderhouden en de aankoop van het benodigde daartoe geschiedde door den inspecteur.

Hierdoor was het ambt van boekhouder-generaal nodeloos echter lang onder het Engelsch bestuur blijven bestaan, alhoewel de perzoon die dat ambt waarnam niets anders te doen had dan in den Raad te zitten en somtijds de maandelijksche rekeningen van de comptabele ambtenaren te zien. Dit wierd naargaans (sic) ingezien en men vernietigde daarop het voorzeide ambt.

Behalve de boekhouder-generaal was onder het laatst voormalig Hollandsch gouvernement een commies-generaal over alle magazijnen, die onder zig drie commiesen had, als een voor het magazijn vivres, een voor het magazijn traingoederen, materiale en kleedingstukken, en een voor het magazijn van wapenen en munitie.

Er was altijd, behalven den groten Raad naamlijk die van Policie, Civiele en Criminele Justitie, een collegie van commissarissen over kwestiën en verschillen ten bedrage van zeshonderd Pezos, zijnde dit collegie bij de bezitneming des eilands vervallen en door dat van commercie en zeezaken in sommige opzichten vervangen.

Het slagten van hoornvee, schapen, kabrieten, varkens en schildpadden geschiedde voormaals in de stad op de straat, en het vleesch wierd onder de gaanderijen der woonhuizen van de slagters verkogt, dog in het jaar 1810 is zulks belet geworden en het zoogenaamde Polletje benoorden de stadsmuur daartoe aangewezen, alwaar ieder slagter een hutje opsloeg. Tevens wierd er een reglement op de slagting vastgesteld, een marktmeester benoemd en van eene instructie voorzien, van welk reglement en instructien, die alsnog in vigeur zijn, copijen hiernevens gaan N°s 4 en 5. [1] De intentie is nu om een geregelde marktplaats op te rigten, echter hebben de tijdsomstandigheden zulks alsnog niet toegelaten. Nogthans is daarin zo veel mogelijk voorzien door de slagting en de hallen bij provisie op eene andere plaats over te brengen, alzo het Polletje een zeer onrein locaal is.

[1] Onnoodig geacht hier op te nemen.